

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра міжнародного публічного права

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Міжнародно-правове регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою»

Студента 2 курсу,
групи 12м,
денної форми навчання
спеціальності
«Міжнародне право»

Алізаде Ісмаїл Інгілаб
огли

*підпис
студента*

Науковий керівник
д.ю.н.,
доцент

Дешко
Людмила
Миколаївна

*підпис
керівника*

Гарант освітньої
програми
д.ю.н.,
доцент

Дешко
Людмила
Миколаївна

*підпис
гаранта*

Київ-2018

ЗМІСТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 Загальна характеристика правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.....	8
1.1. Генеза торгівельних відносин між Україною та Канадою.....	8
1.2. Поняття зони вільної торгівлі.....	24
РОЗДІЛ 2 Правове закріплення вільної торгівлі між Україною та Канадою.....	39
2.1. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....	39
2.2. Зобов'язання сторін відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....	53
РОЗДІЛ 3 Актуальні питання міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою відповідно до положень Угоди про вільну торгівлю.....	62
3.1. Реалізація положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....	62
3.2. Санітарні та фітосанітарні заходи, як перешкоди у вільній торгівлі між Україною та Канадою.....	71
3.3. Розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.....	77
ВИСНОВКИ.....	87
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ВСТУП

Актуальність проблеми. Історія україно-канадських міждержавних відносин розпочалася ще до здобуття Україною незалежності. Так, 22 вересня 1991 р. в Оттаві на рівні міністрів закордонних справ було підписано Декларацію про відносини між Україною і Канадою. Згодом, 2 грудня 1991 р., наступного ж дня після всеукраїнського референдуму, Канада першою з-поміж західних держав визнала незалежність України. Це визнання було здійснене у формі спеціальної заяви Прем'єр-Міністра Канади Б. Малруні, офіційно опублікованої у спеціальному прес-релізі особистої канцелярії Прем'єр-Міністра. І нарешті, 27 січня 1992 р. міністри закордонних справ двох держав підписали в Києві Спільну декларацію про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Канадою. Отож, як бачимо, всі згадані демарші були з канадської сторони здійснені виключно представниками виконавчої влади – Прем'єр-Міністром і Міністром закордонних справ –, як і тлумачить доктрина.

У Канаді в сучасних умовах має місце вкрай недостатня регламентація питань зовнішньополітичної діяльності держави на рівні федеральної конституції – як у частині правомочності державних органів щодо конкретних зовнішньополітичних демаршів, так і (враховуючи федеративний характер державного устрою, а також наявність у конституційному законодавстві згадки про принципову можливість міжнародної діяльності суб'єктів канадської федерації) в частині федерально-провінційного розподілу зовнішньополітичної компетенції. В такій ситуації досить важливе значення для повсякденної зовнішньополітичної практики Канади мають політичні та правові звичаї, певна частина яких склалася в самій Канаді, а інша частина – по суті, запозичена від колишньої метрополії. Однак вищенаведена ситуація жодною мірою не призвела до дисфункції зовнішньополітичного механізму Канади, який являє собою досить жорстку і, водночас, гнучку і багатокomпонентну систему з притаманною їй функціональною чіткістю і оперативністю.

Постійна співпраця між Україною та Канадою призвела до тісної співробітництва в економічній сфері. Торговельні зв'язки між державами

досягли рівня, коли виникла необхідність створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою задля усунення бар'єрів в спільній торгівлі. Зовнішньоторговельні відносини України та Канади потребують належного міжнародно-правового регулювання задля захисту інтересів обох держав.

Міжнародно-правове регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою здійснюється на основі міжнародного договору, що визначає права та обов'язки сторін в процесі лібералізації ринку торгівлі товарами. Після укладання Угоди про вільну торгівлю вона виступає єдиним джерелом правового регулювання вільної торгівлі на міжнародному рівні. Визначення міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою дозволяє визначити правову базу для регулювання торгівлі товарами суб'єктами господарювання цих держав. Межі міжнародно-правового регулювання дозволяють виділити норми національного законодавства, що потребують доопрацювання.

Головною метою даного дослідження є вдосконалення міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Виходячи з поставленої мети, в дослідженні було визначено наступні завдання:

- 1) виявити особливості генези розвитку україно-канадських торговельних відносин;
- 2) уточнити поняття зони вільної торгівлі;
- 3) проаналізувати Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою, як єдиний та головний інструмент міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою та виявити його недоліки;
- 4) виявити обсяг права та обов'язків сторін відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою;
- 5) уточнити процедуру реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою;

6) проаналізувати санітарні та фітосанітарні заходи, як перешкоди у вільній торгівлі між Україною та Канадою та розробити пропозиції щодо зняття цих бар'єрів;

7) сформулювати пропозиції для розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають при здійсненні торгівлі товарами між Україною та Канадою відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Предметом дослідження є міжнародно-правове регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Методи дослідження. В роботі використані загальнонаукові та спеціально-юридичні методи дослідження. Основним методами дослідження стали аналіз та узагальнення, за допомогою яких було досліджено положення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. При здійсненні дослідження були застосовані такі методи: аксіоматичний, нормативний, елементарно-теоретичний.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи пізнання: спостереження, порівняння, індукції і дедукції, вимірювання взаємозв'язків, поєднання аналізу та синтезу, історичного і логічного підходів, узагальнення, а також спеціальні методи аналізу та такі спеціальні методи, як метод системно-структурного аналізу, порівняльно-правовий метод.

Ступінь дослідженості теми. Питання міжнародно-правового регулювання вільно торгівлі між Україною та Канадою не має достатнього висвітлення в наукових публікаціях у зв'язку з тим, що зона вільної торгівлі між Україною та Канадою є новим режимом торгівлі, адже була утворена лише в середині 2016 року.

Теоретичні основи вивчення сутності зон вільної торгівлі закладені в працях таких іноземних авторів, як S. Baier та J. Bergstrand, G. Grossman, E. Helpman, R.E. Baldwin, J. Ravenhill. Серед вітчизняних авторів, які присвятили наукові праці тематиці зон вільної торгівлі, їх сутності, ефектам та

економічному змісту, слід назвати таких, як О.І. Шнирков, В.І. Муравйов, А.С. Філіпенко, О. Кочергіна, С.В. Мариніна, Я.В. Дербеньова, Л. Іванов, Д. Янушкевич та інші.

Наукова новизна полягає в тому, що ця робота є комплексним аналізом міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою. Робота є першим науковим дослідженням на тему «Міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою». В роботі вперше здійснено правовий аналіз положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, як міжнародних зобов'язань сторін. Уточнено визначення зони вільної торгівлі, що була утворена відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Визначено основні перешкоди на шляху вільної торгівлі між Україною та Канадою, яка полягає в тривалому процесі сертифікації продукції, що походить з території іншої держави зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. В роботі вперше запропоновано розширення положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою та положення, якими варто доповнити текст Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені у кваліфікаційній роботі дослідницькі положення, практичні пропозиції та рекомендації можуть використовуватися:

- У навчальному процесі – при викладенні курсів «Право міжнародних договорів», та «Зовнішньо-економічні зв'язки України», «Міжнародне торгове право» у підготовці лекцій, дослідницьких посібників, наукових журналів та методичних матеріалів.

- У правотворчій діяльності – з метою визначення норм вітчизняного законодавства, які потребують доопрацювання задля належної реалізації вільної торгівлі між Україною та Канадою.

- У науково-дослідницькій роботі – як основа подальшої розробки дослідження міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, 7 підрозділів, висновків та списку використаних джерел із 87 найменування. Загальний обсяг роботи – 88 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ

1.1. Генеза торгівельних відносин між Україною та Канадою

Сучасні міжнародні відносини формуються та еволюціонують під впливом різноманітних чинників, серед яких вирішальне значення мають суперечності, узгодження або збіг інтересів різних держав – членів міжнародної спільноти. При цьому в загальній системі чинників, що впливають на функціонування глобальної системи міжнародних відносин, одне з першорядних значень належить процесові формування і реалізації зовнішньополітичного курсу кожної окремої держави, оскільки зовнішньополітичний курс є втіленням її волевиявлення із зовнішньополітичних питань і отже – основною формою участі даної держави у системі міжнародних відносин.

Процесові формування і здійснення зовнішньополітичного курсу держави властивий ряд особливостей, що залежать від певних характеристик політичної системи суспільства, а також визначаються специфікою глобальної системи міжнародних відносин на даний час. Канада та Україна мають тісні зв'язки та відносини. Канада стала першою країною на Заході, яка визнала незалежність України 2 грудня 1991 року. Двосторонні відносини посилюються завдяки етнічній спільноті, адже майже 1,3 мільйона населення Канади відносяться до українсько-канадських спільнот, тобто є українською діаспорою та території Канади. Створення зрілого, збалансованого та взаємовигідного партнерства між Україною та Канадою обумовлене спільними цінностями та інтересами між населеннями держав. Важливим фактором економічного співробітництва між державами є проживання на території Канади значної кількості української діаспори.

Канада та Україна співпрацюють у низці міжнародних організацій, включаючи Організацію Об'єднаних Націй (ООН), Організацію з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Франкофонію. Співпраця України та Канади відбувається ще й в спеціалізованих торговельних організаціях, що дозволяє виробити спільну, чи принаймні схожу, торговельну політику, яка сприятиме розвитку торговельних відносин між державами.

Функціональна ефективність механізму зовнішніх відносин держави залежить від таких основних чинників, як керованість даного механізму, його підпорядкованість певному “керівному центрові” і стабільність горизонтальної взаємодії між елементами цього механізму. В свою чергу, згадані чинники можуть визначатися як нормами конституційного і поточного законодавства даної держави, так і подекуди правовими і політичними звичаями, що склалися в цій державі історично. Звідси також випливають як спільні для всіх держав, так і особливі, “національно-специфічні” структурні та функціональні характеристики конституційно-правового механізму зовнішніх відносин.

Найбільш значущі і відповідальні зовнішньополітичні рішення на національному рівні приймаються вищими органами держави. Підготовка і правове оформлення цих рішень, надання їм статусу юридично обов'язкових законодавчих і/або підзаконних актів здійснюється у відповідності з принципами, формами, правилами і процедурами, що визначаються законодавством, а також із правовими і політичними звичаями, що склалися в повсякденній практиці функціонування державного апарату конкретної країни.

Оскільки конституційно-правовий механізм зовнішніх відносин держави є системою праввідносин з приводу реалізації зовнішніх функцій держави, то нормативно-правова складова цього механізму є найважливішою. В теперішній час правові норми, що регламентують зовнішньополітичну діяльність, посідають дедалі більш значуще місце в конституційному та поточному законодавстві держав. За оцінками фахівців, у сучасних конституціях “істотно розширилася ... регламентація питань, що стосуються міжнародно-правової позиції і зовнішньополітичної діяльності держави”.

В багатьох державах (в тому числі у Канаді) провідна функціональна роль у механізмі зовнішніх відносин належить виконавчій владі. Фактично домінуючим становищем органів виконавчої влади в механізмі зовнішніх відносин держави зумовлене перетворення глави виконавчої влади на провідний елемент цього механізму. При цьому, як уже зазначалося, в президентських республіках глава держави, водночас, є главою виконавчої влади. Однак у державах із парламентарними формами правління за номінальним главою держави *de facto* залишаються, головним чином, церемоніально-протокольні функції, тоді як на рівні уряду відбувається трансформація зовнішньополітичних інтересів держави в остаточно оформлений зовнішньополітичний курс на поточний момент. Уряд формулює цілі та пріоритети держави в царині зовнішніх відносин, визначає засоби їхньої реалізації, а також забезпечує повсякденне функціонування системи дипломатичних відносин з іноземними державами та міжнародними організаціями – як на двосторонній, так і на багатосторонній основі. Уряд має в своєму розпорядженні досить чисельний, розгалужений і високопрофесійний дипломатичний апарат, що приймає надзвичайно активну участь у зовнішньополітичному процесі на всіх його стадіях. Саме цим зумовлюється ключова роль уряду в конституційно-правовому механізмі зовнішніх відносин сучасної держави – незалежно від того, чи є ця роль у даній державі конституційно регламентованою, чи звичаєвою.

Разом із тим, у державах із парламентарними формами правління функціональна роль виконавчої влади в державному механізмі (в тому числі в механізмі зовнішніх відносин) є фактично невіддільною від відповідної ролі законодавчої влади, оскільки уряди в цих державах формуються виключно на основі парламентської більшості, і, відповідним чином, члени уряду є, як правило також членами парламенту, виступаючи, таким чином, одночасно в двох політико-правових і функціональних статусах. Слід відзначити, що в конституціях держав часто-густо має місце лише загальна регламентація правоздатності держави щодо укладення міжнародних договорів, вирішення

питань війни і миру і/або закріплення норм стосовно повноважень глави держави здійснювати її представництво в зовнішніх відносинах, проте на практиці зовнішньополітичні прерогативи а ргіогі вважалися сферою урядової компетенції. Внаслідок цієї обставини, найважливіші питання щодо формування і реалізації зовнішньополітичного курсу держави фактично вирішувалися урядами і/або їхніми главами особисто – як у державах із парламентарними формами правління, так і в президентських республіках, де глава держави є, водночас, главою виконавчої влади.

Найважливіша функціональна роль в “урядовій частині” зовнішньополітичного механізму сучасної держави належить главі виконавчої влади (зокрема, в державах із парламентарними формами правління, до яких саме й належить Канада, главою виконавчої влади є глава уряду, чия посада найчастіше в сучасній світовій практиці має назву “Прем’єр-Міністр”).

Аналізуючи відповідну світову практику, на наш погляд, доцільно виділити такі основні функції глави виконавчої влади в царині зовнішніх відносин:

- загальне визначення зовнішньополітичного курсу держави;
- участь у заміщенні керівних посад дипломатичної служби, а також у вирішенні питань про дипломатичні відносини з іноземними державами;
- визначення зовнішньополітичної компетенції урядових органів;
- участь у вирішенні питань війни і миру шляхом порушення відповідної ініціативи перед законодавчим органом або ж у формі контрасигнатури відповідних актів глави держави (у країнах британської правової “сім’ї” наочним прикладом такої контрасигнатури є так звані “Накази Короля/Королеви/Генерал-Губернатора в Таємній Раді”);
- проведення міждержавних переговорів на найвищому рівні;
- керівництво укладенням і участь у підписанні і в ратифікації міжнародних договорів/угод шляхом контрасигнатури відповідних актів глави держави.

При цьому глава виконавчої влади часто-густо може самостійно визначати ступінь важливості тієї чи іншої міжнародної угоди. Тим самим він, фактично, одноосібно вирішує комплекс питань щодо статусу даної угоди – чи є підстави кваліфікувати її як самовиконувану, чи для введення її в дію потрібна ратифікація або ж контрасигнатура тощо.

Канада представлена в Україні Посольством Канади в Києві та консульством Канади у Львові. Україна представлена в Канаді Посольством в Оттаві. Україна також має Генеральне консульство в Торонто та Почесне консульство у Ванкувері.

Свідченням співробітництва України та Канади є ряд канадських урядових та недержавних організацій, що діють на території України, які активно надають різні види допомоги та зміцнюють культурні, освітні та економічні зв'язки між двома країнами. Канадсько-українська торгова палата відіграє важливу роль у розвитку торговельно-ділових відносин між двома країнами.

22 вересня 1991 року уряди України та Канади підписали Декларацію про відносини між Україною і Канадою, в якій затвердили початок відносин та співробітництва між державами, а також, що всі відносини між ними будуть здійснюватися на основі міжнародного права. Дана декларація є першим міжнародним двостороннім документом у побудові торговельних, і не тільки, відносин між державами. Документ має диспозитивний характер, однак все рівно слугує матеріальним підтвердженням партнерства між державами.

Наступним міжнародним договором на шляху побудови відносин між Україною та Канадою стала Спільна Декларація про встановлення дипломатичних відносин між Україною і Канадою, що була підписана 27.01.1992 року, адже без встановлення дипломатичних відносин не можна виділити бажання тісно співпрацювати між країнами, а також створення механізму захисту резидентів даних держав на території один одного. Вже в 1994 році було підписано Спільну Декларацію про особливе партнерство між Україною і Канадою, що була підтвердженням наміру двосторонньої співпраці між державами. Спільна декларація слугує проголошенням на міжнародному

рівні майбутнього співробітництва держав у різних галузях. Даною декларацією сторони зобов'язуються здійснювати співробітництво відповідно до норм міжнародного права, основним джерелом у відносинах між Україною та Канадою має виступати Статут ООН. Отже, Спільна Декларація є міжнародним договором яким сторони закріпили своє майбутнє співробітництво на основі міжнародного права.

Першим міжнародним договором на шляху побудови саме торговельних відносин між Україною та Канадою стала Декларація про економічне співробітництво між Україною і Канадою, яка була підписана 7 липня 1992 року. Даний документ передбачає, що між Україною та Канадою вже досягнуто певного рівня торговельно-економічного співробітництва і подальший розвиток співробітництва між ними сприятиме переходу України до ринкової економіки. За даною Декларацією Канада і Україна зобов'язалися всіляко сприяти розвитку подальшого економічного співробітництва в різних галузях таких, як енергетика, сільське господарство та інші [26http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124_006]. Загалом Декларація закріплює зобов'язання сторін в подальшому економічному співробітництві між державами. Дану декларацію можна визначити як перший крок в створенні зони вільної торгівлі. Адже в положеннях Декларації закріплено, що лібералізація ринкових відносин між Україною та Канадою є можливою завдяки вже досягнутому рівні торговельно-економічного співробітництва.

Вже в тій Декларації були виділені пріоритетні сектори господарства де найбільше повинно було зосереджуватись двостороннє співробітництво, які в подальшому склали основу економічного співробітництва між Канадою та Україною нині. І хоч, Декларація має диспозитивний характер, однак вона стала основним міжнародним джерелом для розбудови двостороннього партнерства між Україною та Канадою в економічній та торговельній сфері.

Надалі приймались й інші міжнародні угоди, що сприяли розвитку співробітництва між Україною та Канадою, однак вони стосувались не торговельного партнерства, а загального міжнародного співробітництва. До

таких документів належать: Меморандум про взаєморозуміння щодо консультацій між Урядом України і Урядом Канади чи Угода про співробітництво в галузі поштового зв'язку, Угода між Урядом України і Урядом Канади про військові відносини та інші.

Наступним міжнародним договором, що спрямований на регулювання торговельних відносин між Україною та Канадою є Угода між Урядом України та Урядом Канади про торговельні та комерційні відносини, яка була підписана 31 березня 1994 року [76http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_004]. Угода є першим двостороннім міжнародним договором, який визначає режим торгівлі товарами, а саме режим найбільшого сприяння. Відповідно до положень Угоди держави реалізують статтю 1 ГАТТ-47 щодо встановлення на товари, що походять зі сторін Угоди, тарифних та нетарифних бар'єрів таких само сприятливих як і для інших держав. Загалом дана Угода слугує матеріальним закріпленням прав та обов'язків відповідно до ГАТТ-47, однак вже на двосторонньому рівні. Недоліком даної Угоди є відсутність положень про регулювання торгівлі послугами між державами, що робить її такою, що стосується виключно торгівлі товарами.

24 жовтня 1994 року було підписано відразу 4 міжнародних договори направлених на регламентування торговельних відносин між Україною та Канадою.

Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Канади стосовно Канадської програми співробітництва 1994 року є роз'ясненням реалізації даної програми [50]. Програма передбачає різнопланову допомогу з боку Канади для України, задля досягнення Україною відповідного рівня розвитку ринкової економіки в державі. Така допомога зі сторони Канади обумовлюється бажання держави співпрацювати з високорозвинутою Україною. Адже без досягнення Україною такого рівня, співробітництво між державами потребує укладання значної кількості міжнародних угод. Меморандум має позитивне значення для обох сторін, адже завдяки реалізації положень Меморандуму Україні вдалось досягти належного економічного

розвитку, що призвело до створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою.

В меморандумі прописані всі процедурні питання реалізації Канадської програми співробітництва, що дозволяє кваліфікувати її як повноцінне джерело правового регулювання співробітництва України та Канади задля зміцнення економічних відносин між державами.

Угода між Урядом України і Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій встановлює щодо інвестицій режим найбільшого сприяння й національний режим та винятки з них. В Угоді також прописані положення, що стосуються компенсації збитків, експропріації, інвестування у фінансовий сектор, заходи оподаткування та інше. Всі інші відносини, що можуть витікати з інвестиційної діяльності й не прописані в даній Угоді повинні регулюватись відповідно до Маракеського пакету угод 1994 року [78].

Угода між Урядом України і Урядом Канади про економічне співробітництво є наступним кроком після Декларації про економічне співробітництво між Україною і Канадою на шляху інтеграційного об'єднання. Угоду було укладено задля зміцнення економічного та торгового співробітництва між державами та їх резидентами. Відповідно до Угоди держави зобов'язались співпрацювати у введенні торгівлі на основі загально визнаних принципів права. Даною Угодою держави ще раз підтвердили пріоритетні сфери співробітництва, та визначили їх як такі, що потребують належного міжнародно-правового регулювання [77].

Основним надбанням Угоди, як міжнародного договору є створення Міжурядової українсько-канадської Комісії з питань економічного співробітництва, основним завданням котрої є сприяння співробітництва між Канадою та Україною, щодо розвитку торгівлі та інвестиційних відносин, а також похідних до даного співробітництва відносин [77].

Після створення Міжурядова економічна комісія збиралась лише чотири рази, в результаті чого було проголошено Канадсько-Українську Ділову Ініціативу, та підписано Протокол про співробітництво в галузі технічної

допомоги. Після 2006 року більше не висувались ініціативи стосовно проведення засідань Комісії, Україна та Канада просто домовились проводити щорічні візити керівництв відповідних відомств проводити двосторонні робочі переговори, бізнес-форуми та саміти щодо пріоритетних напрямів економічного співробітництва [28].

Угода про дружбу і співробітництво між Україною і Канадою закріплює обов'язок сторін здійснювати співробітництво на основі чинного міжнародного права, а саме Статуту ООН та основних принципів міжнародного права. Угодою було підкріплено, що двостороннє співробітництво між державами може відбуватись і в рамках міжнародних організацій. В Угоді держави знову підтвердили пріоритетні сектори співробітництва. Щодо економічного та торговельного співробітництва держави зобов'язались лише заохочувати співробітництво між резидентами. Недоліком Угоди є відсутність конкретних положень щодо розвитку торговельних відносин. Загалом Угода має декларативний характер і не слугує імперативним джерелом у правовому регулюванні торговельних відносин між Україною та Канадою

Наступним кроком у розвитку двостороннього співробітництва України з Канадою стала Конвенція між Україною і Канадою про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна, яка була підписана сторонами 4 березня 1996 року. Конвенція вирішує питання оподаткування резидентів сторін Конвенції. Загалом в договорі містяться положення про дивіденди; проценти; оподаткування від: відчуження майна, комерційної діяльності, нерухомого майна, особистих послуг та ін. [42]. Конвенція є першим двостороннім міжнародним договором, що регламентує процесуальні питання з торговельних відносин України та Канади.

Розвитку торговельних та економічних відносин між Україною та Канадою сприяло також прийняття галузевих двосторонніх міжнародних договорів в різних галузях. До числа таких договорів можна віднести Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством агропромислового комплексу України та Канадським агентством з інспекції харчових продуктів про співробітництво в

галузі карантину рослин (1999 р.), Угоду між Урядом України та Урядом Канади про повітряний транспорт (1999 р.) та Спільну Декларацію про подальший розвиток відносин особливого партнерства між Україною і Канадою (2001 р.) [29]. Однак, такі міжнародні договори не стосувались торговельних відносин на пряму, а мали лише допоміжні положення при вирішенні питань пов'язаних з торгівлею. Загалом між Україною та Канадою укладено більше 50 двосторонніх договорів, з яких, що найменше третини стосуються торговельного чи економічного співробітництва.

На межі тисячоліть вартість українського експорту до Канади в 1999-2000 рр. становила приблизно 15 млн. доларів, тоді як загальний імпорто-експортний оборот з Канадою становив 0,23 відсотка від міжнародної торгівлі України (для порівняння, торгівля з Росією становила 31 відсоток). Протилежні цифри для Канади ще менш вражаючі, експорт до України в 1999-2000 рр. товарів становив лише 55 млн. доларів США, а частка України в загальній торгівлі Канади склала 0,013% (75% зовнішньої торгівлі Канади було здійснено з США). І хоч Україна та Канада були поєднані тісними міжлюдськими зв'язками та їх торговельне партнерство було не значним, це пояснюється перш за всім тим, що кожна з країн вбачала в своїх сусідах більш вигідніших торговельних партнерів.

Для підтвердження відносин Особливого партнерства, що було задекларовано у спільних Деклараціях Канади з Україною прийнятих раніше, 2009 року сторонами було підписано «Дорожню карту» українсько-канадських відносин. В даному документі сторони проголосили спільне партнерство в різних галузях співробітництва. Документ має диспозитивний характер та потребує укладання окремих міжнародних угод задля втілення напрямів співпраці [64].

Саме Дорожня карта послугувала кінцевим елементом у початку введення переговорів на рівні найвищих керівних органів держав, задля закріплення рівня співробітництва держав в сфері торгівлі, а також лібералізації торгівлі на двосторонній основі.

Незважаючи на стрімке зростання торгівлі та інвестицій на початку 90-х років після незалежності України, все ж залишався значний потенціал для подальшого зростання двосторонньої торгівлі та інвестицій між Канадою та Україною. У період з 2011 по 2013 рік двостороння торгівля товарами між Канадою та Україною становила в середньому 347 мільйонів доларів США щорічно, експорт товарів Канади в Україну складав 214 мільйонів доларів, а імпорт товарів Канади з України - 133 мільйони доларів.

У 2014 році двосторонній товарообіг між Канадою та Україною скоротився до 244 мільйонів доларів, у порівнянні з 322 мільйонами доларів у 2013 році. Експорт товарів у Канаду в 2014 році склав 145 мільйонів доларів, у 2013 році - 210 мільйонів доларів. Найвищим експортом є мінеральні палива та масла, риба і морепродукти, лікарські препарати, м'ясо та техніка. Імпорт товарів у Канаді знизився з 113 мільйонів доларів США у 2013 році до 99 мільйонів доларів у 2014 році, а імпорт найвищої мінеральної сировини складався з мінерального палива та мастил, виробів з чорних металів, мінеральних добрив та тканих одягу.

Хоча двосторонні комерційні відносини були доволі хорошими, та все ж існувало багато можливостей для розширення комерційних відносин між Канадою та Україною. Україна продовжувала і продовжує бути перспективним ринком для продуктів харчування, риби та морепродуктів. Враховуючи значні нетрадиційні родовища природних копалин в Україні, в Канаді зростає інтерес до цих галузей. Крім того, українські студенти постійно приїжджають до Канади для навчання в канадських університетах [2].

За даними Державної служби статистики України, обсяг двосторонньої торгівлі товарами між Канадою та Україною в 2014 році склав 263,8 млн. дол. США (на 12,2% менше, ніж у 2013 році).

Експорт товарів з України до Канади збільшився на 38,8% і склав \$ 72,6 млн., а імпорт з Канади в Україну зменшився на 19,2%, склав \$ 191,2 млн. дол. США.

Обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Канадою та Україною в 2014 році становив 125,3 млн. дол. США (на 21,9% менше, ніж у 2013 році) [75].

Експорт послуг з України до Канади скоротився на 15,9% і склав \$ 86,7 млн., а імпорт з Канади в Україну скоротився на 21,9%, склав \$ 125,3 млн. дол. США.

У першому кварталі 2015 року експорт товарів з України до Канади склав 7,57 млн. дол. США (на 43,6% менше, ніж за аналогічний період 2014 року), а імпорт з Канади в Україну склав 26,6 млн. дол. США (на 54,8% менше, ніж за аналогічний період 2014 року). Двосторонній торговельний баланс товарів в Україну за цей період був негативним - 19,03 млн. дол. США [75].

Обсяг двосторонньої торгівлі послугами між Канадою та Україною в першому кварталі 2015 року становив: експорт - 15,2 млн. дол. США (79% від відповідного періоду 2014 року) та імпорт - 13,85 млн. дол. США (68% від аналогічного періоду 2014 року). Двосторонній торговельний баланс послуг Україні за цей період був позитивним - \$ 1,34 млн. дол. США.

В структурі експорту з України до Канади переважають – мідні вироби, мінеральне паливо, нафтопродукти та нафтопереробна продукція, чорні метали та вироби з них, ядерні реактори, котли, машини та добрива. У структурі імпорту з Канади переважають поставки фармацевтичної продукції [75]. Аналіз двосторонньої торгівлі за період 2010 – початок 2015 року свідчить, що з кожним роком обсяг експорту між країнами все зменшувався тому найкращим кроком для збереження торговельного партнерства варто було вжити заходів для заохочення вітчизняних підприємців обох держав до подальшої співпраці.

Після обрання нового уряду України під головуванням Петра Порошенка на виборах 25 травня 2014 року уряд України почав ряд необхідних реформ для стимулювання економічного зростання, в тому числі вжиття заходів по боротьбі з корупцією та вжиття заходів щодо створення більш позитивного бізнес-середовища. І хоч пройшло 4 роки з початку кампанії шлях, обраний українським на народом під час Революції гідності, є лише початком довгого і складного процесу. Та навіть нестабільна ситуація на Сході країни та анексія

Криму не змусила Канаду відмовитись від рішучої підтримки нового уряду України, оскільки він реалізує реформи, необхідні для відновлення стабільності та процвітання.

У 2010 році було покладено початок переговорного процесу між урядами України та Канади щодо створення зони вільної торгівлі між ними. З початку переговорного процесу та до моменту укладання угоди було проведено 6 раундів переговорів, що врешті привели до повного узгодження та парафування Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою 14 липня 2015 року в місті Києві.

Висновок переговорів щодо Угоди про вільну торгівлю між Канадою і Україною був оголошений під час візиту до Канади прем'єр-міністра України в липні 2015 року. 14 липня сторонами було оголошено про утворення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою шляхом підписання відповідної двосторонньої міжнародної угоди.

Вільна торгівля між Україною та Канадою бере початок з моменту підписання главами держав Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною (далі – Угода ВТ) 11 липня 2016 року в Києві. Після чого сторони Угоди розпочали відповідні внутрішні процеси імплементації, для набуття Угодою ВТ чинності [9].

З моменту початку переговорів і до набуття Угодою чинності вона пройшла такі стадії:

- 1) внутрішньодержавні погоджувальні процедури, що включали верифікацію та переклад українською та французькою мовами;
- 2) підписання угоди уповноваженими представниками, в даному випадку прем'єр-міністром зі сторони Канади та президентом зі сторони України;
- 3) ратифікацію законодавчими органами обох держав;
- 4) обмін ратифікаційними документами;
- 5) та через місяць вже сам початок вільної торгівлі між державами.

14 березня Верховна Рада України схвалила законопроект про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Канадою та Україною. Рішення про ратифікацію було підписано президентом України 3 квітня 2017 року.

З 1 серпня 2017 року Угода вступила в силу, а отже зона вільної торгівлі почала працювати. Саме з цієї дати вільна торгівля між Україною та Канадою отримала міжнародно-правове регулювання.

Створення зони вільної торгівлі генеруватиме значні комерційні вигоди для канадських та українських підприємств, Угода також буде підтримувати економічні реформи і зусилля в області розвитку урядового контролю України над торгівлею товарами, зміцнення партнерства Канада-Україна для світу і процвітання, а також допоможе прокласти шлях до довгострокової безпеки, стабільності та широкому економічному розвитку в Україні.

Підписанню Угоди про вільну торгівлю сприяло визначення Канадою України, як пріоритетної країни, відповідно до плану глобальних ринків, перспективним ринком, що розвивається для канадських експортерів, з можливостями в галузі сільського господарства і перероблення продуктів харчування (в тому числі риби та морепродуктів), а також промислових товарів, таких як косметика, промислового обладнання, заліза і сталі і пластмас. Угода ВТ дозволить канадським компаніям скористатися перевагами цих можливостей, забезпечуючи новий доступ до ринку та більш передбачувані умови, створюючи робочі місця, економічне зростання та процвітання для канадців у кожному регіоні країни.

Для України ж канадський ринок відкриває шляхи реалізації українських товарів на ринок Північної Америки. Також втрата 2014 році головного торговельного партнера в особі Росії, змусила шукати нові ринки збуту, а вільна торгівля між Україною та Європейським Союзом була під сумнівом, через нестабільну економічну ситуацію в Україні. І хоча між Україною та Канадою більше 7 тисяч кілометрів та все ж вона є ближчою до України ніж її європейські сусіди через міцну підтримку розвитку держави з боку української діаспори в Канаді. Також відкриття ринку Канади повинно посприяти

підвищенню якості виробництва товарів та надання послуг до рівня найбільш розвинутих країн світу, інакше вони просто не будуть в змозі конкурувати з аналогічною продукцією канадського вітчизняного виробництва.

Розвиток торговельного співробітництва між Україною та Канадою знаходиться на початковому рівні, державам не обов'язково обмежуватися вільною торгівлею в економічному співробітництві. Наступним кроком у розвитку двосторонніх торговельних відносин України та Канади має стати створення митного союзу між ними, відповідно до наукової теорії про інтеграційні об'єднання.

Для покращення реалізації вільної торгівлі урядом Канади було запроваджено проект міжнародної технічної допомоги на 2016-2021 роки – Канадсько-український проект підтримки торгівлі та інвестицій (The Canada-Ukraine Trade and Investment Support – CUTIS). Проект фінансується Міністерством міжнародних справ Канади і загальні витрати на нього складають 13,5 мільйонів канадських доларів [61]. Договірне закріплення вільної торгівлі не є кінцевим аспектом реалізації зони вільної торгівлі. Задля її належного втілення сторони повинні постійно співпрацювати задля заохочення резидентів для введення торгівлі товарами. Даний проект направлений на втілення вільної торгівлі в практику торговельного співробітництва між державами та їх суб'єктами господарювання.

Проект призначений для реалізації п'ятирічної програми зі зменшення рівня бідності в Україні, шляхом збільшення експорту товарів та послуг з України до Канади і відповідно надходження з останньої інвестицій. Її виконавцем є Конференційна Рада Канади у партнерстві з Канадсько-Українською Торговою Палатою. Програма призначена для малих і середніх підприємств України.

Проект направлений на 4 основних сектора:

- 1) Інформація для експортерів. Відповідно до проекту Міністерство економічного розвитку і торгівлі України та Офіс з просування експорту повинні забезпечити українських підприємців інформацією та технічною

допомогою, для просування українських товарів в Канаді та залучення канадських інвестицій до України.

2) Освіта для експортерів. В рамках проекту запланована робота з ознайомлення українського бізнесу стосовно можливості експорту до Канади. Спільне партнерство передбачає проведення практичних тренінгів, семінарів, вебінарів та інших навчальних заходів у регіонах України

3) Послуги для експортерів. Під послугами необхідно розуміти надання консультацій, щодо оцінки готовності бізнесу для надання товарів на експорт в Канаду. Інформаційні послуги передбачають визначення всіх правових аспектів експортної торгівлі: канадські стандарти, законодавчі вимоги, в тому числі й щодо сертифікації товарів.

4) Бізнес-можливості. Проект допомагатиме участі українських підприємців у торгових ярмарках, виставках та B2B-заходах, що направлені на розширення бізнес-зв'язків з Канадою, збільшення експорту та залучення інвестицій [39].

Загалом проект можна кваліфікувати, як один з механізмів реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Після початку вільної торгівлі між Україною та Канадою загальний обсяг українського експорту до Канади становить 36 млн доларів, а отже він збільшившись на 61,5% (14 млн доларів) в порівнянні з попередніми роками. Отже, утворення зони вільної торгівлі посприяло зростанню українського експорту. Хоча, Угода ВТ, як і решта угод про лібералізацію торгівлі має і негативні наслідки для держави, а саме скорочення державних надходжень у зв'язку з скасуванням митних зборів до товарів, що походять з території сторони Угоди ВТ. Проте подальша співпраця сприятиме ще більшому зростанню експорту українських товарів та послуг до Канади, що повинно заповнити прогалину в бюджетних надходженням, створеної внаслідок укладання Угоди ВТ.

Наголосимо, що серед органів виконавчої влади провідну роль у зовнішньополітичному процесі відіграє міністерство закордонних справ,

оскільки саме для цього органу питання вироблення і реалізації зовнішньополітичного курсу держави є основною сферою компетенції. Міністерство закордонних справ систематично готує інформацію з питань міжнародної політики для вищих державних органів, формулює пропозиції стосовно зовнішньополітичного курсу та реалізує конкретні рішення в царині зовнішніх відносин, координує діяльність усіх урядових органів в даній сфері, а також здійснює поточне керівництво дипломатичними представництвами своєї держави. Діяльність зовнішньополітичного органу найчастіше залишається поза межами конституційної регламентації і регулюється, як правило, поточним законодавством.

Загалом, у світовій практиці склалася досить типова внутрішня структура відповідних зовнішньополітичних органів. Як правило, окрім міністра та його заступників, до складу міністерства закордонних справ входять структурні підрозділи, що їх за сферами відповідальності можна класифікувати за трьома основними групами – територіальні, функціональні та адміністративні. Ці підрозділи відповідають за формулювання і реалізацію зовнішньополітичних підходів даної держави у певних регіонах світу або ж щодо певних міжнародних проблем і напрямків глобального розвитку. Водночас, структура зовнішньополітичного органу (відповідного міністерства) в сучасній державі стає дедалі більш багатокomпонентною. Зокрема, в міністерствах закордонних справ ряду держав останнім часом були утворені спеціалізовані підрозділи з зовнішньополітичного планування, формуються постійні і тимчасові групи радників з зовнішньополітичних питань тощо. Такого роду заходи покликані сприяти підвищенню якості підготовки і реалізації конкретних зовнішньополітичних рішень і сценаріїв і, в кінцевому підсумку, – підтриманню високої ефективності національного зовнішньополітичного курсу. Крім того, останнім часом в ряді держав (зокрема, в Канаді та деяких інших) питання зовнішньоекономічної діяльності стали цілковито належати до компетенції міністерства закордонних справ. У таких випадках відповідним чином змінюється структура, а подекуди – і назва цього органу (“Міністерство

закордонних справ і міжнародної торгівлі Канади”, “Міністерство закордонних справ і торгівлі Австралійського Союзу” тощо).

1.2. Поняття зони вільної торгівлі

Ступінь і характер впливу тих чи інших складових зовнішньополітичного механізму як системи правовідносин на процес формування і реалізації зовнішньополітичного курсу сучасної держави є різним, залежно від кожної конкретної стадії даного процесу. Так, на стадії практичного здійснення зовнішньополітичних рішень значення відповідних законодавчих норм є найважливішим, тоді як на етапі первинної апробації тих чи інших варіантів зовнішньополітичних заходів більш важливу функціональну роль відіграють правові, а подекуди й політико-правові звичаї – навіть у тих державах, де звичаєвий фактор посідає другорядне місце у правовій системі.

Особливість правового регулювання в сфері зовнішніх відносин держави полягає в тому, що воно не вичерпується правовими нормами, що стосуються безпосередньо зовнішньополітичних і/або зовнішньоекономічних питань. Слід відзначити, що кількісна частка цих норм у системі права сучасної держави, як правило, є незначною, внаслідок чого зовнішньополітичний механізм як система правовідносин являє собою похідну від системи права загалом. Водночас, розширення обсягу правової регламентації питань, пов'язаних із сферою зовнішніх відносин держави є досить значущим явищем у контексті функціонування її зовнішньополітичного механізму як системи правовідносин, оскільки саме правові норми є найважливішим і найбільш дієвим засобом формування і регулювання даної системи правовідносин. Сюди включаються норми, що визначають загальні та спеціальні повноваження окремих державних органів у царині зовнішньої політики, а також положення, що регламентують взаємовідносини між цими органами. При цьому норми такого роду можуть міститися не тільки в конституціях держав, але й в актах поточного законодавства, парламентських регламентах, підзаконних актах органів

виконавчої влади. Окрім вищезгаданого, засобом формування і регулювання зовнішньополітичного механізму як системи правовідносин можуть також слугувати конституційно-правові звичаї, що склалися історично (ця специфіка є властивою, головним чином, державам британської правової “сім’ї”, де такі звичаї мають назву “конституційні конвенції”).

Значення парламенту в зовнішньополітичному механізмі визначається тією функціональною роллю, яку законодавчий орган відіграє – як номінально, так і фактично – в системі вищих органів держави. Так, парламент, порівняно з виконавчою владою, має ряд відмінних характеристик: конституційно він наділяється законодавчим верховенством, має представницький характер і отже, відображає широкий спектр суспільних думок тощо. Крім того, на характер і ступінь участі парламенту в конституційно-правовому механізмі зовнішніх відносин впливає ряд внутрішніх і зовнішніх чинників, пов’язаних із функціонуванням державного механізму загалом. Істотне кількісне і якісне розширення зовнішніх функцій сучасної держави супроводжується відповідним розвитком її зовнішньополітичного механізму, залученням до нього нових елементів, ускладненням їхньої взаємодії. Розширення масштабів зовнішньополітичної діяльності держави в сучасний період, спричинене складністю і комплексним характером проблем, присутніх у глобальній системі міжнародних відносин на рубежі XX-XXI століть, також істотно впливає на всі елементи зовнішньополітичного механізму, в тому числі на парламент.

Посилення впливу міжнародної ситуації, зовнішньої політики на державні справи, які традиційно вважалися суто внутрішніми, докорінно змінює усталені підходи до проблеми розрізнення внутрішньої і зовнішньої політики і, водночас, активізує участь парламенту в механізмі зовнішніх відносин.

Чинні конституції держав часто-густо не містять детальної регламентації зовнішньополітичних прерогатив парламенту, проте, як правило, за законом або ж за звичаєм він наділений такими повноваженнями, як-от: ратифікація

міжнародних договорів і угод, вирішення питань війни і миру, законотворчість із питань зовнішньополітичної діяльності та економічних зв'язків з іноземними державами, контроль за діяльністю органів виконавчої влади, задіяних у реалізації зовнішніх функцій держави та затвердження їхнього бюджету тощо. Оскільки вищезгадані повноваження парламенту, так чи інакше, є втіленням трьох основних, так би мовити, “класичних” його функцій – законодавчої, контрольної та бюджетної – , то справедливо констатувати, що сутність повноважень законодавчого органу в царині зовнішніх відносин слід трактувати саме в площині його загальних функцій. З іншого ж боку, – прерогативи парламенту в кожній конкретній сфері діяльності держави (в тому числі, в зовнішньополітичній сфері) наповнюють ці загальні функції конкретним змістом.

Законотворчість із питань зовнішніх відносин держави є найважливішою зовнішньополітичною прерогативою парламенту. В свою чергу, в рамках “зовнішньополітичної” законотворчості провідним напрямком є участь в оформленні міжнародно-договірних зобов'язань держави, оскільки саме внаслідок цього, як правило, міжнародний договір набирає чинності, і водночас, його положення стають частиною внутрішнього права даної держави. Іншими важливими напрямками законотворчості у справах зовнішніх відносин є прийняття законодавчих актів, що регулюють зовнішньоекономічні зв'язки (закони про статус найбільшого сприяння в торгівлі, іноземні інвестиції, повітряне сполучення, торгівельне судноплавство, рибальство тощо), а також актів із питань міжнародного приватного права (правове становище іноземних фізичних та юридичних осіб, виконання судових рішень однієї держави на території іншої держави тощо). Таким, чином, сфера законодавчого регулювання зовнішніх відносин держави включає в себе досить широке коло предметів внутрішньодержавного життя, в яких є присутнім певний “іноземний елемент”. Інтенсифікація міждержавних зв'язків, їхнє кількісне і якісне розширення призводить до збільшення числа законодавчих актів такого роду в сучасних державах.

Останнім часом до сфери зовнішніх відносин держави, поряд із їхніми суто політичними аспектами дедалі більшою мірою належать різноманітні питання торгівельно-економічного, військово-політичного, науково-технічного, гуманітарного, екологічного та іншого характеру. Відповідним чином, зростає кількість органів виконавчої влади, що приймають участь у зовнішньополітичному механізмі на постійній основі. Саме постійність такої участі, на наш погляд є основним критерієм приналежності того чи іншого державного органу до механізму зовнішніх відносин. Крім того, ряд, так би мовити, “неспеціалізованих” міністерств має можливість прямих міжнародних контактів із питань своєї компетенції. В цьому контексті також видозмінюються функції дипломатичних представництв.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою – це міжнародний договір, що передбачає створення зони вільної торгівлі. Тому при дослідженні двосторонніх торговельних відносин України та Канади необхідно уточнити поняття зони вільної торгівлі, щоб розуміти, які саме відносини виникли між державами після підписання Угоди ВТ.

Виникнення зон вільної торгівлі у світі обумовлене бажанням зближення держав в торговельному аспекті переважно через дві основні причини: 1) відкрити новий ринок для вітчизняного бізнесу; 2) надати своїм громадянам можливість отримувати дешевші товари та послуги завдяки скасування митних зборів.

Інтеграційні об’єднання, в тому числі зони вільної торгівлі, виникають по декільком факторам. Перше, це геополітичні обставини, тобто географічна близькість держав або приналежність до одного регіону обумовлює їх тісне співробітництво в багатьох сферах, перш за все в торговельному плані, а отже і їх зближення у введенні світової політики. Друге, це спільність економічного розвитку, тобто у країнах однаково відносяться до регулювання ринку та всіх факторів пов’язаних з бізнесом. Третє, це культурно-цивілізаційні особливості, а саме пов’язаність близькістю культурно-історичних особливостей, це може

бути існування значної кількості родинних зв'язків між населенням держав, або ж спільність етнічної приналежності.

Глобалізація міжнародних відносин в світі на кінці ХХ початку ХХІ століття призвело до відкриття світу для всіх держав, а отже і виникнення необхідності регулювати такі відносини відповідно до міжнародного права. Як наслідок і появи великої кількості міжнародних договорів. А так як торговельні відносини є найбільш поширенішими міжнародними відносинами, то і частка торговельних договорів є найбільшою в загальній кількості міжнародних договорах.

Для зближення та розвитку торговельних відносин держави часто укладають двосторонні торговельні угоди. Здебільшого такі угоди мають регіональний характер і направлені на розвиток регіонів чи окремих країн на основі лібералізації та поглиблення взаємозв'язків. Половина торговельних угод в світі становлять саме угоди про вільну торгівлю, шляхом створення зон вільної торгівлі. Це свідчить про те, що даний вид торговельних відносин є найбільш поширеними видом міжнародного торговельного співробітництва.

Процес інтеграції, як регіональної, так і міжнародної є свідченням про перехід світової спільноти до нової форми світового господарства, а отже співробітництва не лише на міждержавному рівні, а й на суспільно-побутовому. Тому міжнародні торговельні угоди, що передбачають вільну торгівлю, направлені на спрощення міждержавних зв'язків задля полегшення міжнародної співпраці саме між суб'єктами господарювання.

В Світовій організації торгівлі нотифіковано більше 400 чинних угоди про вільну торгівлю. Та при наявності такої великої кількості зон вільної торгівлі в світі, даному питанню не приділяють належного висвітлення в науковій літературі, переважно через те, що зону вільної торгівлі розглядають прохідним етапом на шляху міжнародної інтеграції держав.

В науковій літературі зону вільної торгівлі визначаються, як перший етап, або стадію інтеграційного співробітництва, на якому країни-учасниці скасовують взаємні торгові бар'єри, однак зберігаючи при цьому повну свободу

дій у своїх економічних зв'язках з третіми країнами. Такі економічні зв'язки проявляються в скасуванні або, навпаки, запровадженні нових мит або інших обмежень, укладання будь-яких торгово-економічних договорів та угод [45]. Тобто економічні відносини в будь-якому разі ґрунтуються на основі міжнародних договорів торговельно-економічного напрямлення. І саме договором визначається, які торговельні відносини будуть між учасниками договору, договори укладаються переважно саме для спрощення таких відносин.

Для кращого розуміння значення та особливостей зони вільної торгівлі спершу потрібно уточнити визначення зони вільної торгівлі. В науковій літературі визначення зони вільної торгівлі різняться. Найпоширенішими є такі визначення зони вільної торгівлі:

1. Рівень або стадія регіональної інтеграції в якій скасовують тарифи в торгівлі між членами об'єднання на усі товари й послуги, а в торгівлі з третіми країнами кожен член об'єднання здійснює власну тарифну політику [40].

Дане визначення розглядає зону вільної торгівлі як стадію економічної інтеграції і найповніше відображає його зміст.

2. Форма міжнародної економічної інтеграції в якій скасовують торговельні обмеження між країнами-учасницями інтеграційного об'єднання і передусім знижуються або усуваються митні податки [54]. Зниження та скасування митних податків є між країнами-учасницями не завжди повністю відображає зміст зони вільної торгівлі, до даного визначення варто додати про торговельну політику по відношенню до третіх держав, адже з визначення не зрозуміло яку саме форму інтеграції розглянуто: зону вільної торгівлі чи митний союз.

3. Інтеграційне об'єднання держав у сфері торговельних відносин, де скасовано мита, що регулюють їх господарські зв'язки. При цьому країни учасниці зони вільної торгівлі зберігають митні бар'єри [69]. Дане визначення описує зону вільної торгівлі як торговельне об'єднання зі збереженням митних бар'єрів.

4. Угода між країнами щодо усунення всіх тарифних і кількісних обмежень на взаємну торгівлю. Кожна країна в цій зоні зберігає власний тариф та інші види регуляції торгівлі з третіми країнами [86]. Дане визначення розглядає зону вільної торгівлі як договірний союз, а не інтеграційне об'єднання. Та не зважаючи на це, воно повністю описує зміст вільної торгівлі.

5. Пільгова зона регіонального типу в якій підтримується вільна від митних і кількісних обмежень міжнародна торгівля країн, які в таку зону входять [87]. Дана пільгова зона створюється на основі міжнародної торговельної угоди і не завжди має належати до регіонального типу. Як і більшість визначень про зону вільної торгівлі в ньому відсутнє згадування про торговельну політику по відношенню до третіх держав.

6. Регіональне угруповання країн в рамках якого здійснюється безмитна торгівля з певною метою [25]. Недоліком даного визначення є те, що зона вільної торгівлі не завжди є об'єднанням держав, що знаходяться в одному регіоні.

7. Особливий торговельний режим для держав-учасниць за рахунок усунення внутрішніх тарифів і водночас їх збереження в торгівлі з іншими країнами [48]. Це визначення зони вільної торгівлі змістовним, адже включає в себе всі складові елементи вільної торгівлі.

8. Група держав між якими здебільшого усуваються тарифні та нетарифні торгові бар'єри, а також не застосовується спільна торгова політика щодо третіх країн [19].

Кожне з визначень так чи інакше розглядає зону вільної торгівлі як інструмент лібералізації торгівлі, який дозволяє залишити за державами-учасницями, що уклали угоду про вільну торгівлю, свободу торговельних відносин з третіми державами. З наведених вище визначень можна виокремити такі складові елементи зони вільної торгівлі:

- 1) інтеграційне об'єднання;
- 2) особливий торговельний режим;
- 3) договірна основа;

- 4) часткове чи повне усунення митних податків;
- 5) часткове чи повне усунення кількісних обмежень;
- 6) збереження торговельної політики по відношенню до третіх держав.

Отже, з визначень наведених в науковій літературі можна зробити висновок, що зона вільної торгівлі – це інтеграційне об'єднане, створене економічно-торговельною угодою, яка передбачає створення особливого торговельного режиму між державами-учасниками договору де повністю чи частково усувається мито та кількісні обмеження, зі збереженням торговельної політики по відношенню до третіх держав.

Загалом при дослідженні зони вільної торгівлі розглядають дві категорії:

- 1) особливої митної території;
- 2) форми економічної інтеграції.

Розглядати зону вільної торгівлі як митну територію потрібно з врахуванням особливостей такої території. А саме, перше – вона утворюється шляхом підписання міжнародного договору між двома або більше державами. По-друге – предметом такого договору буде скасування митних зборів та інших засобів обмеження зовнішньої торгівлі товарами держав-учасниць договору. По-третє, скасування митних зборів відбувається виключно відносно товарів, що походять або виготовлені на митних територіях держав-учасниць договору і реалізується в межах цих митних територіях окрім винятків, що визначені укладеним міжнародним договором.

Актуальним у дослідженні зони вільної торгівлі є проблема юридичного розуміння визначення терміну «митна територія». Питання з'ясування дефініції «митна територія» являє собою одну з істотних проблем митного законодавства, адже тільки законодавство визначає межі дії правової бази митного регулювання держави. Відповідно до розділу 2 Загального додатка до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур митна територія – це територія, на якій застосовується митне законодавство Договірної Сторони [53]. Договірною стороною є держава, яка приєдналась до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур.

Словник митних термінів Всесвітньої митної організації визначає митну територію як простір, на якому в повному обсязі діє митне законодавство даної країни [16]. А отже, митною територією за угодою про вільну торгівлю повинна бути уся митна територія держав-учасниць угоди.

Зону вільної торгівлі, як одну з форм торгово-економічної інтеграції держав, слід відрізнити насамперед від вільної торгівлі, як виду митної політики держави, а також від вільної митної зони, як митної процедури.

Вільна торгівля – це вид митної політики держави, при якій держава не здійснює правове регулювання зовнішньої торгівлі, надаючи господарюючим суб'єктам повну свободу зовнішньоекономічної діяльності, і характеризується повною відсутністю митних зборів як при імпорті, так і при експорті [20]. Вільна торгівля передбачає скасування національного правового контролю над зовнішньою торгівлею, завдяки укладанню міжнародних договорів, що передбачають міжнародно-правове регулювання.

Отже, зону вільної торгівлі варто розглядати, як форму економічної інтеграції декількох держав, в наслідок утворення якої ліквідуються митні збори та інші торговельні обмеження між окремим державами, які уклали відповідний договір, однак, які зберігають за собою суверенітет щодо митних тарифів до третіх держав.

Зону вільної торгівлі називають першим етапом інтеграції саме тому, що вона не передбачає створення обмежуючих договірних зобов'язань по відношенню до третіх держав, а отже тільки створює покращення для сторін угоди про вільну торгівлю. Та все ж торговельне партнерство не може мати тільки двостороннє співробітництво, тому при наближені зовнішньоторговельних інтересів держав-членів вільної торгівлі вони прагнуть розширити інтеграційне об'єднання, або шляхом поглиблюючої інтеграції, або ж залученням нових держав-членів. Якщо економічні інтереси держав будуть збігатися вони можуть поглиблювати інтеграцію між собою, створюючи на основі вже існуючої зони вільної торгівлі більш глибокі інтеграційні об'єднання.

В науковій літературі виділяють такі 4 рівні інтеграції та її поглиблення:

- 1) зона вільної торгівлі;
- 2) митний союз;
- 3) спільний ринок;
- 4) економічний, часто сюди відносять і валютний, союз.

Однак після утворення такого унікального інтеграційного об'єднання, як Європейський Союз, до переліку рівнів почали додавати ще й політичний союз.

Деякі доктриністи відносять до інтеграції ще й такий вид «торговельного зближення» між державами, як преференційні угоди, адже вони представляють собою первинну форму визначення конкретного об'єднання та все ж має завершено юридичну конструкцію, що дозволяє розглядати рівні інтеграції в їх органічних взаємозв'язків [36]. Преференційну угоду можна розглядати як перший рівень торговельно-економічної інтеграції держав, адже при укладанні угоди вони надають один одному окремі переваги щодо безмитного ввезення на свою митну територію окремих товарів, при цьому не змінюючи митне законодавство.

Преференційні угоди зменшують або зовсім усувають бар'єри для руху товару та послуг, капіталу і робочої сили, усунення бар'єрів зазвичай має політичний підтекст. Преференційні угоди часто економічними чи політичними відносинами між державами і слугують зобов'язаннями, що повинні підтвердити довірливі відносини між державами.

З точки зору економіки преференційні угоди можна пояснити як заборону встановлювати односторонню торговельну політику, яка може нашкодити добробуту інших країн. Світова організація торгівлі (далі – СОТ) існує саме для того щоб запобігти існуванню в світі односторонніх торговельних політик, що можуть зашкодити іншим державам. Всі держави, що прагнуть вести торговельні відносини на світовій арені входять до СОТ. Тому в своїй діяльності вони повинні керуватись правовими положеннями організації. Створення та дія регіональних торговельних угод, якими є угоди про вільну

торгівлю чи преференційні угоди, повинні підпадати під регулювання статті XXIV Генеральної угоди з тарифів та торгівлі.

Стаття XXIV звільняє держави-члени від принципу найбільшого сприяння шляхом надання для взаємного імпорту преференцій переважно за рахунок формування преференційних угод щодо торгівлі [27].

В рамках СОТ передбачаються три види угод про спрощення міжнародної торгівлі за допомогою зниження внутрішніх тарифів:

- 1) зони вільної торгівлі, що створені угодою про вільну торгівлю та митні союзу, утворенні відповідно до статті XXIV;
- 2) частковий преференційний режим створений між державами, що розвивають;
- 3) угоди в рамках Загальної системи преференцій, завдяки яким країни, що розвиваються можуть отримати допомогу від розвинених держав.

І хоч преференційні угоди мають схоже призначення з зонами вільної торгівлі та все ж вони не є ідентичними. Зона вільної торгівлі є більш розширеним рівнем торговельної інтеграції, по відношенню до преференційних угод, адже угода про вільну торгівлю передбачає вже безмитне вільне переміщення товарів, що походять з держав-учасниць угоди і можуть вільно переміщатись по їх митним територіям. Також при вільній торгівлі держави, що на договірному рівні закріпили інтеграційне об'єднання, застосовують національне митне законодавство й відповідно національний митний тариф по відношенню до третіх держав з якими ведуть економічне співробітництво. Тоді як преференційні угоди мають виключно двосторонній характер.

Преференційна угода дає можливість державам проаналізувати економічні переваги від існуючих домовленостей й вже на основі цього прийняти рішення про можливе поглиблення інтеграції.

Преференційні угоди та угоди про зону вільної торгівлі відмінні за змістом та формою та все ж їх спільною рисою є те, що вони сприяють усуненню перешкод та обмежень в торгівлі та обидві є набором принципів для ведення торгівлі між сторонами угоди.

Тому при дослідженні зон вільної торгівлі потрібно враховувати, що вони можуть мати декілька форм реалізації, в залежності від розбіжностей в економічному розвитку держав, а також цілі створення.

Зони вільної торгівлі можуть бути двох видів: рівномірними та нерівномірними. Рівномірними, або ще паритетними, бувають зони, які створенні між рівними державами, тобто такими, що мають наближений один до одного економічний рівень чи такими, що отримують рівні переваги від відкриття своєї митної території для держави з якою уклали угоду про вільну торгівлю. При такому виді кожна зі сторін угоди про вільну торгівлю здійснюватиме зовнішню торгівлю без шкоди для своєї національної економіки.

Перевагами від такого виду вільної торгівлі є те, що кожна держава-член інтеграційного об'єднання зберігає за собою державний суверенітет. Також те, що розвиток національного виробництва здійснюватиметься з урахуванням зовнішньої конкуренції, тобто вітчизняні виробники виготовлятимуть товари вищої якості щоб мати можливість конкурувати з виробниками з іншої держави-учасниці, як на її ринку та і на внутрішньому. Держави-учасниці отримують збільшення власного економічного потенціалу завдяки отриманню взаємної вигоди в торгівлі.

Нерівномірними – односторонніми, є зони вільної торгівлі, що створюються між державами, що мають кардинально різні рівні розвитку, або ж в об'єднанні митних територій зацікавлена одна зі сторін, тоді утворення такої зони має переважно односторонній характер. В такому виді інтеграційного об'єднання виграє одна сторона та, що визначить для себе кращі умови в угоді про зону вільної торгівлі. В такому випадку формування режиму вільної торгівлі стає складним процесом через необхідність оновлення договірної та правової бази, а отже і зближення національних митних законодавств відповідно до рівня держави домінанта у такій вільній торгівлі. Положення угоди про зону вільної торгівлі можуть передбачати створення такої вільної торгівлі, коли одна сторона повністю відкриває свою митну територію, а інші лише частково.

Прикладом нерівномірно зони вільної торгівлі є Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1994 року, що була укладена між Сполученими Штатами, Канадою та Мексикою. І хоч економічний рівень Канади та США майже співпадає, однак рівень США все ж вище, та Мексика в даних відносинах є явним аутсайдером. В даному інтеграційному об'єднанні основна роль відведена саме США, адже Штати використовують угоду, щоб отримати вихід на ринок держав Південної Америки через Мексику, а також отримувати дешеву сировину та товари з Мексики, але при цьому не відкриваючи власну митну територію в обсязі як це зробила Мексика.

Особливостями нерівномірних об'єднань є те, що слабші держави-учасники об'єднання втрачають свій національний суверенітет, а більш економічно розвинена сторона поглинає їх національне виробництво. Внаслідок такої нерівномірності «слабша» сторона переживає стагнацію економіки і банкрутство вітчизняних дрібних товаровиробників.

Кожна зона торгівлі створюється на основі угоди укладеної між державами що виразили бажання відкрити одна одній свою митну територію. Угоди про вільну торгівлю визначають сферу співробітництва між державами-учасницями, відносини за угодою можуть охоплювати лише торгівлі, або ж ще й інші сфери.

Угоди про вільну торгівлю є основним елементом створення зони вільної торгівлі. Адже все подальше існування зони вільної торгівлі визначається положеннями угоди та її додатків.

Так, створення зон вільної торгівлі зазвичай супроводжується створенням окремого секретаріату, в який буде передаватись уся інформація стосовно вільної торгівлі. Секретаріат представляє собою центральний орган у якому зберігаються угоди і адміністративні правила, також до складу секретаріату можуть входити групи експертів по окремим питанням та органи з розгляду розбіжностей [52]. А отже, секретаріат має призначення посередницького, спільно створеного органу, що повинен сприяти полегшенню співпраці між державами-учасницями угоди про вільну торгівлю. На секретаріат можуть

покласти такі дві функції: зберігання інформації та вирішення технічних перешкод, що можуть виникнути після утворення зони вільної торгівлі.

Формування зони вільної торгівлі складається з таких складових:

1. Зона вільної торгівлі утворюється між двома або більше державами, що виразили спільне бажання про відкриття одна одній своєї митної території. Зони вільної торгівлі створюються переважно серед держав, що мають спільні кордони чи принаймні належать до одного регіону, адже це полегшуватиме перевезення товарів і зменшить витрати на транзит. Однак, створення зони вільної торгівлі не завжди відбувається між сусідніми державами, вільна торгівля може відбуватись і між державами, що мають спільні економічні інтереси.

2. Сторони, що планують створити зону вільної торгівлі повинні бути зацікавлені в таких відносинах, а також мати схожий економічний розвиток. Адже, у разі наявності значних розбіжностей у економічному розвитку та відсутності рівного зовнішньоторговельного обороту в торгівлі між ними, виникає нерівномірна зона вільної торгівлі, тобто така зона вигоду від якої отримує тільки одна сторона.

3. Зона вільної торгівлі стосується виключно торговельних відносин між державами-учасницями такої зони і в жодному разі не повинна зачіпати їх торговельні відносини з третіми державами. Зона вільної торгівлі стосується тільки митної території держав-учасниць і тільки торговельних відносин, що виникають між державами-учасницями.

4. Усі аспекти існування та функціонування зони вільної торгівлі визначаються положеннями угоди про вільну торгівлю. В угоді зазначається спектр відносин держав-учасниць, що підпадатимуть під вільну торгівлю. Адже, зона вільної торгівлі не завжди стосується виключно торгівлі товарами та послугами, а також, ще й трудових відносин, інвестицій та іншого.

5. Зміст зони вільної торгівлі полягає у повному або частковому усуненні мит, тарифних і кількісних обмежень та інших засобів торговельних обмежень.

Саме для скасування таких перепон на шляху торговельних відносин і створюються зони вільної торгівлі.

6. Створення зони вільної торгівлі найчастіше супроводжується створенням міждержавного органу, що здійснюватиме координуючі функції та сприятиме усуненню негативних моментів після підписання угоди про вільну торгівлю та на початковому етапі функціонування зони.

7. Після створення зони вільної торгівлі державам-учасницям варто гармонізувати їхнє законодавство та наблизити технічні норми та стандарти, задля полегшення торговельних відносин між ними.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВЕ ЗАКРІПЛЕННЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ

2.1. Угода про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою

Еволюція зовнішньополітичного механізму Канади визначалася й визначається тією функціональною роллю, що її відігравала й відіграє ця держава у глобальній системі міжнародних відносин. Отримавши право на самостійну участь у міжнародних відносинах на підставі Вестмінстерського статуту 1931 р., Канада протягом деякого часу продовжувала значною мірою слідувати у фарватері зовнішньої політики колишньої метрополії. Однак поступово зовнішньополітична діяльність Канади все більш активізувалася. Логічним наслідком цього процесу стало остаточне структурно-функціональне оформлення механізму зовнішніх відносин Канади.

У конституційно-правовому механізмі зовнішніх відносин Канади (як і будь-якої держави) слід виділити два основних рівня державних органів, що беруть участь у формуванні й реалізації зовнішньополітичного курсу. До першого рівня належать вищі органи держави, що не лише займають провідні позиції у сфері зовнішньої політики, але й є по суті верховними інститутами держави в цілому: королівська влада (в особі діючого британського монарха як номінального глави держави і Генерал-Губернатора як повноважного представника так званої “Корони”), Парламент, а також федеральний уряд (Кабінет). До другого рівня слід віднести органи виконавчої влади (Міністерство закордонних справ і міжнародної торгівлі, Міністерство національної оборони, Міністерство фінансів, спеціальні служби тощо), які мають спеціальні повноваження і діють у сферах, так чи інакше пов’язаних із зовнішньою політикою. Саме ці органи несуть основне оперативне навантаження щодо реалізації зовнішньополітичних рішень, що приймаються Парламентом і Кабінетом.

Загалом, механізм зовнішніх відносин держави виконує два взаємопов'язаних завдання: формулює зовнішньополітичні пріоритети і приймає конкретні рішення, а також здійснює необхідні заходи щодо реалізації прийнятих рішень. На етапі формування зовнішньополітичної стратегії і прийняття відповідних рішень провідна роль належить федеральному урядові Канади (Кабінетові). Саме тут відбувається формулювання найважливіших напрямків зовнішньої політики, що стають орієнтиром для інших ланок зовнішньополітичного механізму.

Поряд із тією обставиною, що найважливіші зовнішньополітичні рішення приймаються у вищих органах держави, роль оперативних органів також є досить важливою. Цими органами здійснюється первинна апробація ідей і проектів рішень, підготовка відповідних зовнішньополітичних рекомендацій. Звідси прослідковуються нитки взаємодії між різними ланками зовнішньополітичного механізму. Слід зазначити, що від такого внутрішнього взаємозв'язку значною мірою залежить стабільне функціонування зовнішньополітичного механізму держави в цілому.

Відносини України та Канади мають тривалий історичний шлях, а глобалізація світових зв'язків призвела до поєднання таких географічно далеких держав. Відносини України та Канади вийшли за рамки простих учасників світової спільноти. Кожна зі сторін виявила бажання здійснити посилення торговельних відносин. Так, будь-які суспільні відносини, що виходять за межі внутрішньої компетенції та територіальних кордонів підпадають під регулювання міжнародного права. Економічні та торговельні відносини підпадають під предмет міжнародно-правового регулювання [62], а отже саме до нього потрібно звертатися при вирішенні питання щодо регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Бажання України та Канади створити зону вільної торгівлі є нічим іншим як торговельними відносинами, що відображають спільний вектор зовнішньої-економічної політики обох держав. А будь-які відносини, що виходять за рамки державних кордонів, повинні підпадати під регулювання міжнародного права,

що є єдиним на даний час механізмом з встановлення та регулювання міждержавних зв'язків на глобальному рівні.

Міжнародне право визначають як «систему міжнародних договірних і звичаєвих норм, що створюються державами та іншими суб'єктами міжнародного права, спрямованих на підтримання міжнародного миру і зміцнення міжнародної безпеки, встановлення і розвиток всебічного міжнародного співробітництва, які забезпечуються сумлінним виконанням суб'єктами міжнародного права своїх міжнародних зобов'язань...» [62]. Відносини, що виникають з ціллю(чи в наслідок) створення зони вільної торгівлі є втіленням міжнародного співробітництва, проте у двосторонньому вимірі, у випадку відносин України та Канади, а отже є предметом регулювання міжнародного права.

Україна та Канада, як суб'єкти міжнародного права, спрямували свої відносини на встановлення двостороннього міжнародного співробітництва в сфері спрощення митних бар'єрів у торгівлі товарами один між одними. Тому, таке співробітництво, відповідно до змісту міжнародного права, повинно підпадати під систему міжнародних договірних і звичаєвих норм. Однак, встановлення вільної торгівлі між державами за допомогою звичаєвих норм є доволі тривалим процесом, адже потребує довгострокової практики держав. І хоч багато століть до цього міжнародні економічні відносини між державами, в сфері торгівлі, регулювались відповідно до звичаєвих норм, проте така практика є не зовсім актуальною, особливо після формування міжнародного права в сучасному вигляді.

Нинішнє міжнародне право було встановлене після прийняття Статуту Організації Об'єднаних Націй, проте воно все ще перебуває в процесі розвитку. Так, стаття 38 Статуту Міжнародного Суду ООН визначає перелік джерел міжнародного права на основі яких суд повинен приймати рішення в міжнародному спорі. Відповідно до статті такими джерелами є: 1) міжнародні конвенції як загальні, так і спеціальні, що встановлюють правила, точно визнані державами між якими виник спір; 2) міжнародний звичай як доказ загальної

практики, визнаної в якості правової норми; 3) загальні принципи права, визнані цивілізованими націями; 4) судові рішення і доктрини найбільш кваліфікованих фахівців з публічного права різних націй як допоміжний засіб для визначення правових норм [71]. Даний порядок має важливе значення, адже визначає пріоритетність джерел у вирішенні спору, а отже і в міжнародно-правовому закріпленні відносин на основі яких спір може виникнути.

Отже, можна зробити висновок, що встановлення міжнародного співробітництва між Україною та Канадою в сфері вільної торгівлі повинно відбуватись на основі системи міжнародного права у вигляді міжнародних договорів, як основного джерела міжнародно-правового закріплення (регулювання).

Міжнародні договори, як закріплення норм двосторонньої співпраці, є угодою між державами (суб'єктами міжнародного права) з різних питань їхніх взаємних міжнародних відносин, що встановлює для її учасників певні права та обов'язки [49, <http://www.subject.com.ua/pdf/181.pdf> С.127]. Загалом міжнародні договори поділяють на політичні, економічні та спеціальні. Економічні відносини займають найбільший спектр міжнародного співробітництва тому економічні договори займають найбільшу нішу серед міжнародних договорів. Економічні відносини виникають між суб'єктами з різних країн з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання товарів, послуг, капіталів, ідей в умовах обмеженості ресурсів і міжнародного поділу праці в рамках світового господарства [41]. Вільна торгівля належить до числа економічних відносин, а отже при закріпленні такого режиму співробітництва між Україною та Канадою необхідно укласти міжнародний економічний договір, який буде належати до числа міжнародних угод про торговельні відносини.

Під міжнародне-правове регулювання підпадає майже увесь спектр міжнародних відносин. Укладання двосторонніх міжнародних договорів повинно відбуватися відповідно до права міжнародних договорів, як галузі міжнародного права. Основним документом, який повністю регулює питання міжнародних договорів є Віденська конвенція про право міжнародних

договорів 1986 року (далі – Віденська конвенція). І хоч Віденська конвенція і сама є міжнародним договором, однак її особливістю є те, що вона в повному обсязі врегульовує питання договірних відносин між державами.

Віденська конвенція є матеріальним відображенням багатовікової традиції з укладання міжнародних договорів, однак з усвідомленням пріоритетності міжнародних договорів над звичаями в міжнародних відносинах. Конвенція визначає порядок укладання міжнародних договорів та набрання ними чинності, що робить її основним джерелом міжнародно-правового регулювання договірного аспекту вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Канада та Україна обидві є учасницями Віденської конвенції, а отже укладання міжнародної угоди з вільної торгівлі повинно відбуватися відповідно до положень конвенції. Взнявши на себе зобов'язання передбачені Віденською конвенцією Україна та Канада зобов'язались укласти всі майбутні міжнародні договори керуючись положеннями конвенції.

Віденська конвенція відображує та закріплює один з основних принципів міжнародного права – належного виконання міжнародних зобов'язань. Принцип належного виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань є основною колоною міжнародного права і слугує гарантом для виконання державами положень угод, які вони підписали та ратифікували. Тому задля закріплення відносин з спрощення торговельних бар'єрів між Україною та Канадою необхідним є укладання та підписання відповідної угоди.

Укладанню Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою передувало співробітництво в різних галузях. І хоча Україна та Канада завжди були партнерами в різних сферах співробітництва, однак вони ніколи не мали тісних відносин в сфері торгівлі. В 2009 році глави обох держав прийшли до згоди щодо матеріального закріплення дружніх відносин з подальшою лібералізацією торгівлі на двосторонньому вимірі [80]. Отже, процес укладання міжнародного договору про створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою був ініційований шляхом вираження пропозиції однієї з держав про доцільність встановлення такого режиму.

Загалом, Канада успадкувала британську модель укладення міжнародних угод: в сучасних умовах цим займаються органи виконавчої влади. Парламент *de jure* не має фіксованих повноважень для участі у процесі оформлення міжнародних угод. Законодавство Канади взагалі не обумовлює необхідності отримання парламентської згоди на укладення договору. Іншими словами, виконавча влада має змогу здійснювати свої повноваження щодо укладення міжнародних угод самостійно.

Щодо проблеми визнання нових держав і урядів, то Канада в цьому відношенні цілковито наслідує британську традицію, не додавши до останньої, поки що, жодної національно-специфічної риси. Таким чином, у даному контексті, на наш погляд, можна аналізувати лише британську доктрину.

Отож, за британською доктриною, визнання нових держав і урядів є прерогативним повноваженням так званої “Корони”. У 1939 р. палата лордів наполягла на прийнятті загальної резолюції Парламенту Великобританії з даного питання. При цьому зазначалося, що проблема визнання має цілком політичний, але не правовий, характер. Парламент може висловлювати свої критичні зауваження стосовно конкретних актів визнання, однак на практиці вирішальна роль у реалізації права визнання належить виконавчій владі.

З моменту офіційного проголошення главами держав політики зближення торговельних відносин до моменту запрацювання режиму вільної торгівлі, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою, як і будь-яка інша міжнародна угода, пройшла наступні стадії укладання:

1. Призначення уповноважених для ведення переговорів. Визначення уповноваженого для репрезентування держави є важливим аспектом при укладанні договору, адже уповноважений буде виражати позицію держави. Під час процесу переговорів буде визначитись обсяг прав та обов’язків за договором, тому необхідно ретельно обирати уповноваженого на такі дії, який належним чином буде репрезентувати інтереси держави. Віденська конвенція чітко визначає перелік осіб, що можуть репрезентувати держави та беручи до уваги, що процес переговорів може тривати доволі довго, необхідно призначати

саме уповноваженого, адже глави держав, урядів чи міністерств та глави дипломатичних представництв не можуть постійно бути присутніми на процесі переговорів.

2. Перевірка уповноважених та їх повноважень. Акт вчинений неуповноваженою особою не матиме юридичної сили, тому задля уникнення непорозумінь вже під час підписання чи вступу договору в силу обов'язковим є перевірка повноважень осіб, яких держава уповноважила на представництво.

3. Узгодження тексту договору. Під час узгодження визначаються основні положення та засади на основі яких відбуватиметься скасування бар'єрів у торгівлі товарами. Узгодження тексту договору дозволило закріпити положення Угоди, що надаватимуть більшу перевагу в двосторонній торгівлі саме Україні.

4. Обговорення й ухвалення проекту договору. Під час обговорення було підготовлено основний текст Угоди. Так, як основним призначенням Угоди є встановлення двостороннього режиму вільної торгівлі процес, підготовки тексту документу відбувається без залучення міжнародних організацій чи скликання міжнародних конференцій. Обговорення й ухвалення проекту Угоди про вільну торгівлю відбувалось протягом 6 раундів переговорів. Важливість даного етапу полягає в тому, що перед кінцевим формуванням тексту документу необхідно остаточно визначити норми, які будуть влаштовувати всіх сторін. Після закінчення роботи з текстом документу відбувається кінцеве схвалення тексту документу уповноваженими сторін, тільки після цього можливе його парафування.

В науковій літературі також визначають таку стадію процесу укладання договору як подання та перевірки, проте через те, що Угода укладається в двосторонньому порядку не виникає необхідність надання проекту міжнародного договору відповідній міжнародній організації чи іншій установі на перевірку відповідності положень до раніше укладених договорів.

5. Парафування договору. Процедура парафування засвідчує остаточність тексту міжнародного договору. Парафування відбувається за шляхом підтвердження автентичності тексту міжнародної угоди, парафування

здійснюється уповноваженими представниками держав. Проте процес парафування не є кінцевим і не надає міжнародному договору юридичної сили, а тільки закріплює остаточний текст документу і унеможлиблює внесення змін до нього. Повне узгодження та парафування Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою відбулось 14 липня 2015 року в місті Києві, на цьому етапі закінчились усі підготовчі етапи з розроблення тексту Угоди.

6. Підписання договору. Підписання договору є вираження згоди сторін на укладання міжнародного договору та визнання обов'язковості його положень. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою було підписано 11 липня 2016 року. Угоди підписали віце-прем'єр міністром економічного розвитку і торгівлі зі сторони України та міністром міжнародної торгівлі Канади. Підписання Угоди стало заключним етапом укладання угоди за участі обох сторін, усі подальші етапи відбуваються на внутрішньому рівні. Підписання Угоди стало остаточним схваленням її тексту.

7. Ратифікація договору є вираженням найвищими органами держави та надання згоди на обов'язковість міжнародного договору. І хоча процес ратифікації відбувається на внутрішньому рівні та все ж він слугує підтвердженням міжнародного договору перед світовою спільнотою. В Україні процес ратифікації міжнародних угод відбувається відповідно до Закону України «Про міжнародні договори України». Відповідно до Закону процес ратифікації відбувається шляхом ухвалення Верховною Радою спеціального закону про ратифікацію. Наступним кроком є підписання Угоди президентом України. Ратифікація Угоди українським парламентом відбулась 11 липня 2016 та в березні 2017 року Парламентом Канади. Після прийняття Верховною Радою рішення про ратифікацію Голова парламенту підписує ратифікаційну грамоту, яку засвідчує своїм підписом Міністр закордонних справ.

8. Обмін ратифікаційними грамотами є кінцевим етапом для набрання Угодою юридичної сили. Після обміну ратифікаційними грамотами Угода офіційно вступила в силу 1 серпня 2017 року, а отже зона вільної торгівлі запрацювала між Україною та Канадою

9. Опублікування договору. Пункт 1 статті X Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1947 року зобов'язує всіх членів Світової організації торгівлі (далі – СОТ) публікувати всі міжнародні угоди «які впливають на міжнародну торговельну політику і діють між урядом чи урядовою установою будь-якої сторони та урядом чи урядовою установою будь-якої іншої сторони», однак не містить відомостей про форму такої публікації [22]. А отже, без офіційного оприлюднення тексту Угоди жодне її положення не набуває сили.

10. Реєстрація договору в СОТ. В рамках Світової організації торгівлі передбачається механізм прозорості, що направлений на захист всіх учасників організації від недобросовісної торгівлі. Відповідно до даного механізму всі країни-члени зобов'язані нотифікувати будь-які зміни у своїй торговельній політиці. Так, пункт 7(а) Статті XXIV зобов'язує державу, що вирішила вступити в зону вільної торгівлі надати інформацію решті держав-учасниць СОТ про інтеграційне об'єднання в яке вона вступає [22]. Українська та канадська делегації на засіданні Комітету з регіональних торговельних угод СОТ в Женеві 19 червня 2018 року спільно презентували Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою, тим самим офіційно завершивши всі етапи укладання угоди на міжнародному рівні.

Загалом переговорний процес тривав з 2009 по 2016 рік. Протягом цього часу Угода пройшла такі основні стадії: складання та ухвалення тексту договору; встановлення автентичності тексту договору; вираження згоди на обов'язковість положень договору відповідно до Віденської конвенції.

Важливим аспектом відображеним в Угоді стало дотримання принципів визначених Генеральною угодою з тарифів і торгівлі, а саме в двосторонніх відносинах щодо лібералізації торговельних відносин, надання менш розвинутій державі більш сприятливих умов для співпраці. Так як, Україна має нижчий економічний розвиток ніж Канада в Угоді визначені перехідні положення, що дозволяють Україні поступово відкривати свій внутрішній ринок для товарів з Канади.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою є джерелом міжнародного права на основі якого виникають договірні норми щодо взаємного зниження торговельних бар'єрів у торгівлі товарами, конкуренції, захисту прав інтелектуальної власності, державних закупівель, захисту навколишнього середовища, питань праці, санітарних і фітосанітарних заходів, технічних бар'єрів у торгівлі, вирішення спорів та механізму прозорості [85]. Угода охоплює всі аспекти в сфері торгівлі товарами і є всеохоплюючим документом, що в повному обсязі регламентує питання двосторонньої торгівлі. Особливістю Угоди про вільну торгівлю є те, що вона є поєднанням економічного договору та спеціального, адже стосується, як торгівлі товарами (митні питання), так і сфери охорони навколишнього середовища, хоча і у вигляді похідного аспекту торгівлі.

Угода ВТ визначає принципи та правову базу для торговельних відносин України та Канади [60]. Угода є першим двостороннім документом, який би в повному обсязі врегулював питання торговельних відносин. В Угоді ВТ закріплені всі правові аспекти створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Охарактеризувати Угоду ВТ, як юридичний документ, можна наступним чином:

– Структура Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою можна складалась з таких складових:

- 1) преамбула;
- 2) 19 глав;
- 3) 233 статей;
- 4) 21 додаток;
- 5) 2 тарифних графіки.

– Договір є двостороннім.

– Договір має імперативну силу.

– Загальний обсяг Угоди на українській мові складає 259 сторінок.

– Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою укладена в трьох версіях: українською, французькою та англійською, всі вони наділені однаковою силою.

Положення Угоди ВТ, відповідно до змісту положень, структуровані наступним чином:

1) Інституційні положення: преамбула, загальні положення та визначення, прозорість, адміністрування угоди, винятки, прикінцеві положення, врегулювання спорів;

2) Торгівля товарами: національний режим та доступ до ринків, надзвичайні та захисні заходи, санітарні та фітосанітарні заходи, технічні бар'єри у торгівлі;

3) Митні питання: правила визначення та процедури походження, специфічні правила визначення походження, сприяння торгівлі;

4) Інші питання: електронна комерція, державні закупівлі, конкуренція, монополії та державні підприємства, інтелектуальна власність, навколишнє середовище, праця, співробітництво з пов'язаних із торгівлею питань [80].

Основною метою Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою є полегшення торгівлі між Україною та Канадою без встановлення нових бар'єрів для інших держав. А отже, створення зони вільної торгівлі повинно відбуватись аби мита та інші засоби регулювання торгівлі, які діють на території держав Угоди, не повинні бути вищими чи обмежувальними ніж раніше встановлені цими ж державами по відношенню до держав, що не є учасницями зони вільної торгівлі. Тобто, спрощення торговельних відносин між Україною та Канадою не повинно відбуватись шляхом підвищення вже існуючих мит по відношенню до третіх держав, адже це є проявом не добросовісної конкуренції.

Україна та Канада, як учасниці СОТ, при укладанні Угоди про вільну торгівлю керувались положеннями ГАТТ-94, адже кожна з держав визнала та підписала її, а отже зобов'язалась дотримуватись положень визначених в договорі. Основі положення про зону вільної торгівлі визначенні статтю XXIV Генеральної угоди з тарифів і торгівлі. Положення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою повністю відповідають вже раніше укладеній

Генеральній угоді з тарифів і торгівлі та жодним чином не суперечать нормам визначеним в ній.

Права та обов'язки сторін відповідно до Угоди ВТ базуються на основі вже раніше укладених міжнародних договорів. Так, основні документи, що стосуються торговельних відносин між Україною та Канадою належать до угод укладених в рамках СОТ, а саме: Генеральна угода з тарифів і торгівлі, Домовленість про правила і процедури врегулювання суперечок, Генеральна угода СОТ про торгівлю послугами, Генеральна угода СОТ з тарифів та торгівлі 1994 року, Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів 1994 року, Домовленість про положення ГАТТ 1994 щодо платіжного балансу та Декларація про торговельні заходи для досягнення платіжного балансу, Марракеська Угода про заснування Світової організації торгівлі 1994 року, Угода СОТ про сільське господарство 1994 року, Угода про застосування Статті VI Генеральної угоди з тарифів та торгівлі 1994 року, Угода про субсидії і компенсаційні заходи 1994 року, Додаток до Протоколу про внесення змін до Угоди про державні закупівлі, за винятком Статей V, XVI(4) - XVI(6), XIX, XX, XXI, XXII [72]. Отже, при встановлені зони вільної торгівлі Україна та Канада керувались і продовжують керуватися положеннями міжнародних договорів в галузі торгівлі товарами. Основними міжнародним договорами виступають угоди укладені в рамках СОТ, адже і Україна, і Канада є державами-членами організації, які зобов'язуються в своїх зовнішніх торговельних відносинах керуватись положеннями угод СОТ.

До складу Угоди ВТ включаються й інші міжнародні договори, що були чинними для України та Канади до моменту укладання Угоди ВТ. До такого переліку належить:

- 1) Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, укладена у м. Вашингтон 3 березня 1973 року.
- 2) Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар, укладений у м. Монреаль 16 вересня 1987 року.

3) Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням, укладена у м. Базель 22 березня 1989 року.

4) Роттердамська конвенція про процедуру попередньої обґрунтованої згоди відносно окремих небезпечних хімічних речовин та пестицидів у міжнародній торгівлі, укладена в м. Роттердам 10 вересня 1998 року.

5) Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі, укладена у м. Стокгольм 22 травня 2001 року;

6) Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації 2005 року та інші [72].

Відповідно до визначення зони вільної торгівлі в ГАТТ Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою можна визначити як добровільну угоду, яка закріплює бажання сторін до поширення свободи торгівлі шляхом розвитку тіснішої інтеграції між економіками країн, які є сторонами угоди.

І хоч Угода ВТ закріплює великий обсяг похідних від торгівлі товарів аспектів, однак вона не регулює такі питання: як субсидії та застосування антидемпінгових та компенсаційних заходів, у тому числі врегулювання будь-яких спорів з цих питань. Відсутність положень щодо даного кола питань в Угоді ВТ дозволяє зробити висновок, що права та обов'язки, які виникають чи можуть виникнути повинні регулюватися ГАТТ-94, як основним міжнародним договором в сфері торгівлі товарами.

Угода ВТ, відповідно до її змісту, наділена вищою юридичною силою над рештою міжнародних договорів укладених між Україною та Канадою в сфері вільної торгівлі між ними. Проте дане твердження має єдиний виняток, а саме зобов'язання в сфері охорони навколишнього середовища. Таким чином положення міжнародних природоохоронних угод, учасницями яких є Україна та Канада, мають пріоритетність над положеннями Угоди ВТ у разі розбіжності між їх положеннями.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою передбачає надання товарам, що походять з держав-учасниць угоди, національного режиму на

території іншої договірної держави. Надання національного режиму відбувається шляхом реалізації статті III ГАТТ 1994 року, яка відбувається через включення її до тексту Угоди ВТ. Стаття III ГАТТ є визначною нормою щодо здійснення вільно торгівлі, адже надання національного режиму є основним механізмом реалізації зони вільної торгівлі. Без надання такого режиму вільна торгівля не реалізується, а відносини, що виникають є лише проголошенням торговельного співробітництва між сторонами.

Пункт 1 статті III ГАТТ визначає національний режим як незастосування до імпортованих чи вітчизняних товарів внутрішні податки й інші внутрішні збори та закони, правила та вимоги, які стосуються внутрішнього продажу, пропозиції до продажу, купівлі, транспортування, розподілу чи використання товарів, а також правила внутрішнього кількісного регулювання, які встановлюють вимоги щодо змішування, переробки чи використання товарів у певних кількостях чи пропорціях, щоб створювати захист для вітчизняного виробництва [22]. Відповідно до визначення національний режим можна трактувати як застосування для імпортованих товарів внутрішніх податків та зборів, законів, правил та вимог, які застосовуються до аналогічних внутрішніх товарів.

Отже, основним призначенням Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою є створення зони вільної торгівлі між ними шляхом надання імпортованим товарам на території одна одної національного режиму, тобто прирівнення таких товарів до тих, що походять з національного ринку.

Україна та Канада постійно повинні переглядати відповідні міжнародні ініціативи щодо сприяння торгівлі, у тому числі «Рекомендації із сприяння торгівлі», розроблені Конференцією ООН з питань торгівлі і розвитку та Європейською економічною комісією ООН, з метою визначення сфер, в яких подальші спільні дії сприяли б торгівлі між ними та досягненню спільних багатосторонніх цілей. Закріпивши в тексті Угоди ВТ положення про подальшу співпрацю держави підтвердили спільний курс до розширення зони вільної торгівлі до вищого рівня інтеграційного об'єднання.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою є міжнародно-правовим джерелом регулювання зони вільної торгівлі. Угода ВТ є всеохоплюючим міжнародним договором з створення зони вільної торгівлі. Угода ВТ закріплює права та обов'язки сторін при двосторонній співпраці щодо лібералізації ринку торгівлі товарами. В Угоді ВТ в повному обсязі прописані процедурні питання з ведення вільної торгівлі між Україною та Канадою, що робить її процесуально-правовим договором, котрий дозволяє не вносити чисельних змін до національного законодавства, шляхом зарахування Угоди ВТ до складу національного законодавства.

2.2. Зобов'язання сторін відповідно до Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою

Україна та Канада підписавши міжнародний договір про створення зони вільної торгівлі закріпили ряд міжнародних зобов'язань один перед один. Угода про вільну торгівлю становить зобов'язальний міжнародний документ, що визначає обсяг прав та обов'язків для України та Канади у введенні двосторонньої торгівлі товарами. Загальні зобов'язання сторін визначені в преамбулі Угоди ВТ, яка закріплює основне призначення документу. Відповідно до преамбули Угоди ВТ, Україна та Канада уклали міжнародний договір та визначили для себе такі обов'язки, як:

- 1) зміцнити особливі дружні зв'язки та співробітництво між їх народами;
- 2) сприяти гармонійному розвитку та розширенню світової та регіональної торгівлі та;
- 3) забезпечувати прискорення процесу розширення міжнародного співробітництва;
- 4) створити просторий та безпечний ринок для товарів та послуг, що виробляються на їх територіях, а також сприяти створенню нових можливостей для забезпечення зайнятості та поліпшенню умов праці та рівня життя на своїх територіях;

- 5) зменшити викривлення у торгівлі;
- 6) встановити зрозумілі, прозорі та взаємовигідні правила, що регулюватимуть торгівлю між ними;
- 7) забезпечити передбачувану комерційну основу для планування господарської діяльності та інвестицій
- 8) вдосконалити та застосовувати закони та нормативні акти з питань охорони навколишнього середовища і зміцнювати співробітництво з цих питань;
- 9) захистити, зміцнити та забезпечити реалізацію основних прав працюючих, а також зміцнювати співробітництво з питань праці беручи за основу свої відповідні міжнародні зобов'язання щодо трудових питань;
- 10) сприяти сталому розвитку;
- 11) стимулювати дотримання підприємствами, що здійснюють діяльність на їх територіях або під їх юрисдикцією, міжнародно визнаних стандартів та принципів корпоративної соціальної відповідальності та наслідування кращих практик;
- 12) сприяти загальному економічному розвитку з метою зниження рівня бідності та інші.

Отже, окрім створення зони вільної торгівлі Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою передбачає ще низку похідних зобов'язань від процесу лібералізації ринку торгівлі.

Статтею 1.4. Україна та Канада закріпили обсяг зобов'язань відповідно до Угоди та визначили повну відповідальність, яку несе кожна зі сторін за дотримання положень. На держав покладений обов'язок «вжити усіх розумно необхідних заходів, наявних у неї, для забезпечення дотримання положень цієї Угоди [72]». Положення статті можна тлумачити, як реалізацію принципу належного виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань. Отже, уклавши Угоду ВТ і Україна, і Канада, визначили зобов'язання один перед одним по відношенню до лібералізації ринку торгівлі товарами і пообіцяли нести повну відповідальність за порушення, тобто недотримання норм Угоди ВТ.

Основним зобов'язанням кожної зі сторони Угоди ВТ є надання товарам іншої сторони національного режиму. Лібералізація ринку торгівлі товарами повинна відбуватись шляхом скасування тарифів на імпорт. Скасування тарифних та нетарифних обмежень є основною метою укладеної Угоди ВТ, а отже, при досягненні стану повної лібералізації в торгівлі товарами, можна вважати, що основне зобов'язання за Угодою є виконаним.

Вже після вступу в силу зони вільної торгівлі сторони зобов'язані утриматись від дій, що призведуть до підвищення вже існуючого або запровадження нового мита. Впровадження національного режиму по відношенню товарів, що походять з другої сторони Угоди ВТ є головним етапом створення зони вільної торгівлі. Загалом Угодою ВТ не регулюється питання про скасування митних бар'єрів як таких, адже надання товарам національного режиму, прирівнює їх до аналогічних товарів з національного ринку. Тому, для них не повинні встановлюватись тарифні та нетарифні бар'єри, адже такі митні збори та нетарифні заходи не застосовуються до національних товарів. До національних товарів такі збори не застосовуються через те, що вони не проходять меж державного кордону. Проте, товари, що походять з території другої держави перетинають митний кордон, однак до них не повинно застосуватись жодних додаткових стягнень, що не застосовуються до аналогічних товарів, які походять з національного ринку. Закріплення міжнародним договором національного режиму, по відношенню до товарів похідних з іншої сторони Угоди ВТ, повинно розглядатись як визнання, що такі товари є складовою національного ринку товарів, а отже до них повинні застосовуватись аналогічні норми, що і до товарів, які не перетинали межі державного кордону.

За Угодою ВТ сторони не зобов'язуються скасовувати митні бар'єри, а лише не вдаватися до дій, що можуть тлумачитися як порушення норм Угоди ВТ. Так, як товари підпадають під дію національного режиму, основними зобов'язанням сторін є:

- 1) не підвищувати існуюче або запроваджувати нове мито для товару, що походить з іншої Сторони (пункт 1 статті 2.4.);
- 2) не запроваджувати або продовжувати застосовувати заборону чи обмеження на імпорт товару іншої Сторони або на експорт чи продаж на експорт товару, призначеного для території іншої Сторони (пункт 1 статті 2.5.);
- 3) не може запроваджувати або продовжувати застосовувати платежі або збори, що стягуються у зв'язку із ввезенням товару іншої Сторони (пункт 1 статті 2.6.);
- 4) уникати введення обмежувальних заходів для цілей платіжного балансу (пункт 2 статті 2.7.);
- 5) не застосовувати у взаємній торгівлі альтернативні варіанти та застереження.

Отже, основними зобов'язаннями Угоди ВТ з створення вільної торгівлі є не запровадження до товару з іншої сторони договору додаткового мита, обмеження на імпорт, платежів та зборів й інших обмежувальних заходів, що можуть розглядатися як порушення зобов'язань за Угодою ВТ. На держав покладений обов'язок при спрощені митних бар'єрів один для одного не запроваджувати обмеження імпорту, що походить з країни, що не є учасником Угоди ВТ. Тобто процес наближення ринків торгівлі товарами не повинен відбуватись шляхом встановлення додаткових бар'єрів по відношенню до держав, які не є учасниками даної зони вільної торгівлі.

Задля ефективності вільної торгівлі кожна зі сторін зобов'язується схвалити нові чи застосувати вже існуючі спрощені митні процедури для ефективного випуску товарів таким чином, щоб такі процедури:

- давали можливість випуску товарів в строки, що не перевищують строків, необхідних для забезпечення дотримання вимог національного законодавства;
- вимагали подання докладнішої інформації у формі обліку та верифікації, що проводяться після митного оформлення;
- надавали можливість випуску товарів та товарів, що підлягають контролю та регулюванню, наскільки це можливо, на першому пункті прибуття;

- дозволяли, наскільки це можливо, прискорений випуск товарів, які потребують термінового митного оформлення;
- дозволяли імпортеру або його агенту вилучати товари з-під митного контролю до остаточного визначення та сплати мита, податків і зборів;
- передбачали відповідно до свого законодавства спрощені вимоги до документації на ввезення малоцінних товарів.

Зобов'язання сторін відповідно до Угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Канадою можна класифікувати відповідно до змісту положень на основі яких на держав покладені зобов'язання.

Стосовно процедури походження на держав покладені зобов'язання з забезпечення з належного оформлення декларації про походження щодо експорту. Щодо імпорту зобов'язання держав полягають у забезпеченні належної роботи митних органів для контролю декларації про походження щодо експорту. Сторони повинні сприяти одна одній в уніфікованому адмініструванні та тлумаченні положень Угоди ВТ щодо процедури походження та через свої митні органи допомагати одна одній у перевірці статусу походження товару, на основі якого підготована декларація про походження.

Відповідно до Угоди ВТ сторони повинні сприяти торгівлі один між одним, відповідно до мети створення зони вільної торгівлі між державами. Угодою ВТ визначені обов'язки, які покладені на сторін задля належної реалізації положень про вільну торгівлю. Основним обов'язком покладеним на Канаду та Україну є дотримання принципу прозорості при здійсненні вільної торгівлі. Обов'язок дотримання прозорості у відносинах вільної торгівлі реалізується відповідно до статті 4.2., яка встановлює, що кожна сторона Угоди «публікує або оприлюднює в інший спосіб, у тому числі через електронні засоби, свої закони, нормативні акти, судові рішення та адміністративні політики, що стосуються вимог до імпорту або експорту» [72]. Прозорість проявляється у тому, що всі нормативні акти, що стосуються торгівлі товарами на внутрішньому ринку повинні бути належним чином опубліковані, щоб друга

сторона Угоди мала вільний доступ до таких документів. Принцип прозорості повинен застосовуватись по відношенню до всіх дій держави, які можна кваліфікувати як порушення умов (положень) Угоди ВТ.

Сторони зобов'язанні співпрацювати у сферах стандартів, технічних регламентів, акредитації, процедур оцінки відповідності та метрології з метою сприяння торгівлі між ними. Держави повинні керуватись міжнародними стандартами, інструкціями та рекомендаціями при розробленні технічних регламентів та процедур оцінки відповідності згідно пунктів 2.4. та 5.4. Угоди про технічні бар'єри у торгівлі, яка визначається як складова частина Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Без належного захисту з боку держави ринку торгівлі товарів може зародитись антиконкурентна практика ведення бізнесу, яка може порушити належне функціонування ринків. Задля запобігання такої практики держави зобов'язались ухвалити або продовжувати застосовувати заходи, що забороняють антиконкурентну практику ведення бізнесу. При ухваленні або застосовуванні вже закріплених заходів для заборони антиконкурентної практики ведення бізнесу, та дії примусового характеру, до яких вона вдається повинні відповідати принципам прозорості, недискримінації та процедурної справедливості.

Угода ВТ не забороняє існування монополій на ринку торгівлі товарами, однак покладає на держави, де таке явище має місце, зобов'язання здійснювати контроль над діяльністю монополії, переважно стежити, щоб така монополія не створювала дискримінації на ринку, ні по відношенню до національних, ні до учасників ринку держави-учасниці зони вільної торгівлі. При залученні державного підприємства до вільної торгівлі з іншою стороною Угоди держава повинна здійснювати контроль над діяльністю такого підприємства.

Додатково до питання державних підприємств Угода ВТ охоплює питання регулювання державних закупівель. Положення глави 10 Угоди ВТ застосовуються до будь-яких заходів, які стосуються охопленої закупівлі, незалежно від того, чи здійснюється вона виключно або частково за допомогою

електронних засобів. Державна закупівля охоплює закупівлю для державних цілей товарів, послуг або будь-якої комбінації товарів або послуг в некомерційних цілях. Угода ВТ не регулює питання державних закупівель щодо: придбання чи оренди землі, існуючих будівель або іншого нерухомого майна або прав на них; неконтрактних угод або будь-якої форми допомоги (договори про спільну діяльність, надання грантів, позик, вливання капіталу, надання гарантій та податкових пільг); договорів на зайняття державних посад; закупівель з метою надання міжнародної допомоги; військового співробітництва.

При державній закупівлі сторони Угоди ВТ повинні всіляко сприяти недопущенні дискримінації. Задля реалізації цього обов'язку кожна сторона, включно з її замовниками, повинна невідкладно та безумовно надати товарам і послугам іншої сторони та постачальникам іншої сторони, які пропонують ці товари або послуги, не менш сприятливий режим, ніж той, який сторона, включно з її замовниками, надає національним товарам, послугам та постачальникам. Отже, національний режим поширюється і на сферу державних закупівель. Кожна Сторона забезпечує вчасну, ефективну, прозору та недискримінаційну процедуру адміністративного або судового контролю над сферою державних закупівель.

В сфері трудових відносин Угода передбачає зобов'язання держав дотримуватись норм чинних міжнародних договорів в сфері охорони прав працівників, а саме Декларації МОП основних принципів та прав у світі праці 1998 року. Відповідно до положень Угоди та Декларації МОП держави сприяють дотриманню та ефективній реалізації свого трудового законодавства. Жодним чином держави не можуть обмежувати права працівників задля реалізації зони вільної торгівлі.

Нормам про прозорість в Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою виділено окрему главу, що відносить принцип прозорості у відносинах між Україною та Канадою до основоположного при здійсненні вільної торгівлі між ними. Принцип прозорості проявляється не тільки в

обов'язку держави розміщувати інформацію, яка може вплинути на реалізацію Угоди або істотно вплинути на інтереси іншої, а також у зобов'язанні невідкладно надати інформацію та відповіді на питання, що стосуються фактично здійснюваного або запропонованого заходу, що зачіпає відносини вільної торгівлі. Сторони погоджуються співпрацювати у рамках двосторонніх, регіональних та багатосторонніх форумів над підвищенням прозорості щодо міжнародної торгівлі та інвестицій.

Важливим для українського ринку є зміст статті 14.8.: «Сторони підтверджують свою рішучість у попередженні та протидії хабарництву та корупції у міжнародній торгівлі та щодо інвестицій» [72]. Закріплення зобов'язання Україною щодо протидії та боротьби з корупцією державних службовців в міжнародному договорі, не дозволить посилатись на відсутність в національному законодавстві механізму покарання державних службовців за корупційні злочини пов'язані з діяльністю зони вільної торгівлі. Зміст статті 14.9. Угоди можна тлумачити як те, що на державу будуть накладені санкції у разі не виконання нею зобов'язань щодо протидії та боротьби з корупцією. Також, закріплення в міжнародному договорі положень про антикорупційні заходи підтверджує визнання Україною такої діяльності, а отже може призвести до відображення в національну законодавстві відповідних норм.

При вирішенні спору в межах національної судової системи держава повинна гарантувати усім сторонам спору справедливий, неупереджений і прозорий судовий процес. А також, наділяє всіх учасник спору рівними правами, гарантованими законодавством, в процесі вирішення спору.

Отже, Угода ВТ прирівнює всіх учасників відносин щодо вільної торгівлі до таких, що наділенні рівними правами щодо торговельної діяльності та похідними від неї відносинами. Задля належного виконання сторонами Угоди ВТ своїх зобов'язань, ще при розробці тексту договору були внесені положення про контроль над належним виконанням зобов'язань за Угодою на практиці. Задля закріплення своїх обов'язків на практиці сторони передбачили в Угоді створення спеціального інституційного органу – Комітет з питань торгівлі

товарами та правил визначення походження. До складу комітетів входять представників держав-учасниць. Підкомітет з питань сільського господарства та Підкомітет з порядку визначення походження.

Україна та Канада закріпили в Угоді про вільну торгівлю принцип мирного вирішення міжнародних спорів. Принцип мирного вирішення спорів відображений в статті 17.2. глави про врегулювання спорів. Положення Угоди про врегулювання спорів застосовуються з врегулювання спорів між Сторонами щодо тлумачення або застосування Угоди щодо: національного режиму та доступу до ринку; правил та процедур визначення походження; сприяння торгівлі; надзвичайних та захисних заходів; технічних бар'єрів в торгівлі; електронної комерції; державних закупівель; прозорості. Угодою передбачені такі несудові способи вирішення міжнародного спору: консультації, посередництво, примирення та медіація та шляхом створення комісії з врегулювання спорів, а також звернення до арбітражу при вирішенні міжнародних комерційних спорів між приватними сторонами в зоні вільної торгівлі.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою не просто передбачає створення зони вільної торгівлі, а й покладає на держав учасниць договору ряд зобов'язань, що впливають з вільної торгівлі. Усі зобов'язання передбаченні Угодою Україна та Канада визначили для себе самостійно, адже ними і був розроблений міжнародний договір. Зобов'язання сторін відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою стосуються належного виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, а також обов'язку утриматись від дій, що можуть розглядатись, як порушення договору.

РОЗДІЛ 3

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА КАНАДОЮ ВІДПОВІДНО ДО ПОЛОЖЕНЬ УГОДИ ПРО ВІЛЬНУ ТОРГІВЛЮ

3.1. Реалізація положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою виступає тільки інструментом міжнародно-правового регулювання, ефективність використання такого інструменту залежить від рівня співробітництва між сторонами договору, а також держави з представниками внутрішнього ринку. Створення зони вільної торгівлі передбачає лібералізацію режимів торгівлі товарами, яка відбувається шляхом усунення мита на товари, що походять з іншої сторони Угоди ВТ. Міжнародне регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою відбувається відповідно до положень закріплених в Угоді ВТ. Реалізація положень Угоди слугує втіленням міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

В положеннях Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою виділено цілу главу (Глава 16), яка прописує адміністрування Угоди, тобто її реалізації та контроль за виконанням. Контроль за виконанням є єдиною можливою мірою задля належного виконання Угоди про вільну торгівлю. Особливість двосторонніх відносин у введенні вільної торгівлі унеможливорює визначення сторони, що буде здійснювати контроль за виконанням положень. Задля уникнення непорозумінь між державами, щодо порядку реалізації Угоди про вільну торгівлю, в тексті Угоді закріплені положення про Спеціальну комісію на яку покладенні такі обов'язки.

Сторони Угоди ВТ наділили Спільну комісію рядом повноважень задля належного адміністрування угоди. Так, до повноважень Спільної комісії, відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, належить:

здійснення контролю за виконанням Угоди ВТ; перевірка функціонування Угоди ВТ в цілому; здійснення нагляду за подальшим доопрацюванням Угоди ВТ; здійснення контролю за діяльністю всіх комітетів та підкомітетів, створених за Угодою ВТ; розглядати інші питання, які можуть впливати на функціонування Угоди [72]. Обсяг повноважень комісії дозволяє визначити її, як основний орган контролю за міжнародно-правовим регулюванням вільної торгівлі між Україною та Канадою. Адже, до повноважень комісії належить контроль та нагляд за реалізацією положень Угоди ВТ, як джерела міжнародно-правового закріплення зобов'язань. Комісія складається з представників на рівні міністрів або з уповноважених ними осіб, що робить Спеціальну комісію представницьким органом. Отже, контроль за реалізацією та впровадженням положень Угоди ВТ здійснюють самі сторони, а саме їхні органи виконавчої влади відповідно до їх повноважень та обов'язків.

Особливістю реалізації положень Угоди полягає в тому, що вже після активізації зони вільної торгівлі сторони можуть переглядати свої права та обов'язки за Угодою ВТ, а також сприяти реалізації Угоди ВТ через ухвалення змін до процесуальних складових Угоди. Наприклад, розширення кола товарів, щодо яких скасовуються тарифи; чи скорочення строків такого скасування та інше. Такі особливості Угоди ВТ можна визначити, як можливість прискорення реалізації положень Угоди ВТ задля створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Проте, Спеціальна комісія не може здійснювати постійний контроль за реалізацією положень Угоди, через надмірну кількість зобов'язань сторін та високий статус представників, а також через те, що засідання такої комісії проводиться один раз на рік. В такому разі контроль за виконанням Угоди ВТ покладається на комітети, підкомітети або робочі групи в межах їх повноважень та кола відносин, відповідно до яких вони створенні. Загалом задля реалізації положень Угоди ВТ створенні такі органи:

- 1) Комітети: Комітет з торгівлі товарами і правил визначення походження та Комітет з інтелектуальної власності;

2) Підкомітети: Підкомітет із сільського господарства, Підкомітет з порядку визначення походження;

3) Органи: Рада з питань праці, створена на рівні міністрів, Комітет з охорони навколишнього середовища;

4) Контактні пункти, створенні задля реалізації положень Угоди в окремих сферах співробітництва сторін, щодо: надання національного режиму та доступу до ринку і, відповідно, скасування тарифів; Контактні пункти з питань санітарних та фітосанітарних заходів; Контактні пункти з технічних бар'єрів; Контактні пункти щодо інтелектуальної власності; Національні контактні пункти з навколишнього середовища; Контактні пункти з питань співробітництва в торгівлі та інші [72].

Створення за Угодою ВТ спеціальних органів, які відповідають за галузеву реалізацію положень Угоди про вільну торгівлю, свідчить, що при закріпленні міжнародних зобов'язань в угоді, реалізації прав та обов'язків сторін повинна здійснюватися на національному рівні. Однак, така реалізація відбувається завдяки створенню спільних органів на національному рівні, що здійснюють співпрацю з аналогічними органами іншої сторони Угоди ВТ. Таким чином реалізація положень Угоди ВТ відбувається на національному рівні з постійною співпрацею з органами іншої сторони Угоди ВТ задля належного захисту прав та виконання обов'язків сторін.

Реалізація положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою передбачає створення значної кількості органів, однак всі органи діють незалежно один від одного. Тому задля контролю за роботою всіх органів, утворених за Угодою ВТ, сторони передбачили створення координаторів Угоди. Координатори Угоди призначаються кожною стороною окремо і виступають загальним органом, що здійснює моніторинг та контроль органів, щодо реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Отже, задля реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою створюються відповідні органи, діяльність котрих стосуються

виключно втілення положень Угоди в життя на національному рівні з дотриманням прав та обов'язків сторін за Угодою. Проте, діяльність таких органів є виключно посередницькою, адже вони тільки координують виконання Угоди, як міжнародно-правового зобов'язання сторін і є результатом міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою.

Однак, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою виступає у вигляді міжнародного договірної зобов'язання, в якому сторони закріпили основні відносини з лібералізації торгівлі товарами. Угода ВТ закріпила обов'язки сторін на державному рівні сприяти лібералізації торгівлі між ними та всіляко сприяти вільній торгівлі товарами між резидентами сторін. Свої зобов'язання по Угоді сторони повинні виконувати вже на національному рівні.

Стаття 9 Конституції України та Стаття 19 Закону України «Про міжнародні договори України» визначено, що «Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства» [34, 44]. А отже, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою належить до національних нормативно-правових актів України. Угода в повній мірі визначає зобов'язання сторін щодо лібералізації ринку торгівлі товарами. Однак, питання реалізації положень угоди рівні повинно визначатись на національному кожною стороною.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою на національному рівні реалізується за допомогою нормативно-правових актів, що направлені на тлумачення та визначення точних норм, що повинні застосовуватися до експорту-імпорту товарів між Україною та Канадою. З боку України задля реалізації положень Угоди Державною фіскальною службою був виданий Лист «Про реалізацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» від 24.07.2017 р. N 19504/7/99-99-19-04-17. Міністерство зовнішньої торгівлі Канади видало Акт «Про імплементацію положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» (An Act to implement the Free Trade Agreement

between Canada and Ukraine), та внесений до Статуту Канади 2017 року, засвідчений біллем С-31 від 1 червня 2017 року. Саме ці два акти на національному рівні відповідають за реалізацію положень Угоди про вільну торгівлю. Хоча положенням Листа «Про реалізацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» більше відповідатиме інший нормативно-правовий акт Канада – Повідомлення митної служби (Customs Notice 17-23) щодо реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою [11]. Даний нормативно-правовий акт передбачає зміну роботи митної служби по відношенню до товарів з України задля імплементації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. В повідомленні міститься роз'яснення діяльності митних органів Канади по відношенню до товарів, що походять з України.

Канадський Акт «Про імплементацію положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» стосується реалізації положень Угоди шляхом внесення змін до чинного законодавства, задля повної реалізації положень Угоди по відношенню до товарів з України. Так, до числа нормативно-правових актів до тексту яких були внесені зміни належать:

- Акт «Про відповідальність Корони в порядку розгляду спорів проти неї» (Crown Liability and Proceedings Act) застосовується до глави 13 Угоди [8]. Документ регулює питання вирішення міжнародних спорів від імені Канади. Тому до тексту закону були внесені зміни, відповідно до яких вирішення спорів щодо реалізації глави 13 Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою належать до таких, що регулюються даним законом

- Акт «Про фінансову адміністрацію» (Financial Administration Act);
- Акт «Про імпорт алкогольних напоїв» (Importation of Intoxicating Liquors Act) [17]. Положення закону застосовуються до алкогольних напоїв, що імпортуються до Канади з України. Відповідно до положень закону до товарів, що походять з України застосовується тарифна ставка «Україна/Ukraine», яка визначається Актом про митні тарифи. Відповідно до даної тарифної ставки алкогольні напої, що походять з України відмічаються аббревіатурою “UAT”,

яка свідчить, що товар походить з України. До алкогольних напоїв з такою аббревіатурою застосовуються преференційні мита, отже мита встановлюються на рівні нижче мінімального [12].

- Митний закон (Customs Act). Зміни до закону внесені щодо процедури підтвердження походження товару [10]. А саме, внесення змін до закону, шляхом визначення окремого тарифу, що застосовується до товарів, що походять з України – тариф «Ukraine (Україна)». Положення закону передбачають, що працівники митних органів Канади здійснюють перевірку походження товарів, до яких застосовується пільгове тарифне регулювання шляхом подання письмового запиту до органу митного адміністрування України (Митної служби України), відповідно до якого орган проводить перевірку та подає звіт щодо того, чи відповідають товари змісту розділу 3 Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. А отже, процедура визначення походження покладається на митні органи країни експортера, тоді як митні органи країни імпортера можуть витребувати у органів експортера провести перевірку та надати письмове підтвердження про походження товару.

- Канадський акт про міжнародний торговельний трибунал (Canadian International Trade Tribunal Act) [7]. До акту вносяться зміни відповідно до яких міжнародний торговельний трибунал вправі вирішувати спори, що подані йому для вирішення щодо порушення тарифного режиму «Ukraine (Україна)» визначеного Митним законом. Після внесення змін до даного нормативно-правового акту, законодавством Канаді в повному обсязі регламентоване питання про вирішення торговельних спорів за участю суб'єктів господарювання з України.

- Акт «Про митний тариф» (Customs Tariff). До закону вносяться зміни, відповідно до яких товар, що походить з України, отримує власне номер (найменування) – UAT [12]. Відповідно до даного тарифу до товарів з України застосовується митний тариф визначений відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Так, частина товару з України отримує пільговий тариф, тобто повне скасування мита. До товарів, що не належать до

переліку товарів, по відношенню до яких скасуються тарифи, відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, застосовується тарифи визначені Законом.

- Акт про діяльність Департаменту про зайнятість та соціальний розвиток (Department of Employment and Social Development Act) [14]. До акту вносяться зміни відповідно до яких до повноважень департаменту належить виконання глави 13 Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Внесення змін до тексту нормативно-правових актів Канади свідчить про належну реалізацію положень Угоди про вільну торгівлі між Україною та Канадою на національному рівні. Канада в повному обсязі реалізує своє основне зобов'язання за Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою – на національному рівні усуває всі тарифні бар'єри у вільній торгівлі з Україною.

Зі своєї сторони Україна реалізує Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою шляхом віднесення її до частини національного законодавства. Ієрархія нормативно-правових актів визначає, що міжнародний договір має вищу юридичну силу над законами та підзаконними правовими актами. Тому, положення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою визначаються як такі, що мають вище значення над законами України. Положення Угоди про вільну торгівлю не потребують внесення змін до чинного законодавства, адже основним зобов'язанням України за Угодою є скасування тарифних бар'єрів до частини товарів, що походять з Канади. Тарифний графік до Угоди про вільну торгівлю визначає положення про скасування тарифних бар'єрів, а віднесення Угоди до частини національного законодавства не потребує створення окремих нормативно-правових актів для реалізації Тарифного графіку.

Лист «Про реалізацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» тлумачить реалізацію Угоди про вільну торгівлі в межах України та з застосуванням чинних нормативно-правових актів. Лист «Про реалізацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» роз'яснює всі аспекти вільної торгівлі товарами з Канадою стосовно тарифних та нетарифних

бар'єрів. Так, основними аспектами щодо реалізації вільної торгівлі є положення про:

- митне оподаткування товарів, що імпортують з Канади;
- тарифні квоти на товари з Канади;
- товари, що вилучають з зони вільної торгівлі(національного режиму), яка реалізується на території України;
- податкові ставки до вивізного (експортним) мита щодо товарів, які експортуються з України до Канади;
- підтвердження походження товарів;
- процедура перевірки достовірності декларацій про походження та похідні до неї питання;
- процедура відновлення режиму вільної торгівлі до товарів з Канади [47]. .

Отже, Лист в повному обсязі регламентує реалізацію вільної торгівлі товарами з Канадою, адже є роз'ясненням всіх національних нормативно-правових актів, що повинні застосовуватись до товарів при експорті/імпорті товарів з Канадою.

Для реалізації Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою можна застосовувати вже чинні нормативно-правові акти, положення яких стосуються торгівлі товарами з Канадою, адже Тарифний графік не регулює повного обсягу звільнення від сплати мита на товари з Канади. Угодою про вільну торгівлю між Канадою та Україною, а також Тарифним графіком для України визначено, що до частини товарів з Канади застосовується тарифна квота. Регулювання реалізації тарифної квоти відбувається відповідно до Наказу Міністерства фінансів України №1203 «Про затвердження Порядку контролю за розподілом тарифної квоти» від 11.12.2014 року. Порядок контролю за розподілом тарифної квоти визначає механізм використання тарифних квот на імпорт в Україну за Канади, як це визначено Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою [56]. Отже, розподіл тарифної квоти відбувається в порядку черговості.

Окрім Наказу № 1203 до товарів, що експортуються до Канади необхідно застосовувати нормативно-правовими актами, які стосуються оподаткування вивізного (експортного) мита, що застосовується до таких товарів.

Отже, визначення ставки вивізного мита до товарів при їх експортуванні до Канади повинно відбуватись відповідно до ставок визначених окремими законами, відповідно до положення Митного кодексу України. В такому разі закони України про ставки вивізного мита доповнюють положення Угоди.

До числа норм, що регулюються виключно положеннями Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою, а не національним законодавства належать: положення про підтвердження походження товарів. Однак, порядок перевірки достовірності декларацій про походження відбувається відповідно до норм законодавства України. До числа таких нормативно-правових актів належать: Наказ Держмитслужби №1050 «Про затвердження Порядку направлення до Держмитслужби звернень митних органів щодо проведення перевірки сертифікатів про походження товару» від 13.09.2010; Митний кодекс України [51, 56].

Загалом реалізація Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою на національному рівні в Україні відбувається шляхом внесення положень Угоди до числа національних нормативно-правових актів. Для реалізації положень Державною фіскальною службою України був виданий інформаційний лист, що роз'яснює питання про застосування положень Угоди на практиці митними органами України.

Отже, реалізація Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою відбувається державами-сторонами Угоди відповідно до їх обов'язків за міжнародним договором. Основним зобов'язанням України та Канади є створення зони вільної торгівлі з метою розширення взаємної торгівлі та гармонійному розвитку економічних відносин. Тому реалізація положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою повинна стосуватися втілення основних обов'язків сторін на національному рівні.

3.2. Санітарні та фітосанітарні заходи, як перешкоди у вільній торгівлі між Україною та Канадою

Скасування ввізних мит у міжнародній торгівлі між Україною та Канадою, як результат підписання Угоди про вільну торгівлю активізував лібералізацію режимів торгівлі між Україною та Канадою. Однак, усунення тарифних бар'єрів не передбачає «вільну» торгівлю у класичному розумінні. Адже, окрім тарифних бар'єрів на шляху міжнародної торгівлі стоять ще й нетарифні бар'єри. І хоча Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою регулює питання технічних бар'єрів, відповідно до глави 7, однак, положення міжнародних договорів, укладених сторонами до підписання Угоди про вільну торгівлю дозволяють встановлювати технічні бар'єри в міжнародній торгівлі. Україна та Канада обидві є учасницями СОТ, а отже і Угоди про технічні бар'єри у торгівлі 1994 року, яка призначення для усунення технічних бар'єрів в міжнародній торгівлі між державами-учасницями СОТ. Однак, пункт 5 статті 1 Угоди закріплює, що «Положення цієї Угоди не поширюються на санітарні та фітосанітарні заходи, які визначено у Додатку А до Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів (далі – Угода СФЗ) [83].

Таким чином, Україна та Канада обидві підписали Угоду СФЗ і визнали, що санітарні та фітосанітарні заходи (далі – СФЗ) не належать до сфери правового регулювання технічних бар'єрів в зовнішній торгівлі. Міжнародно-правове регулювання СФЗ у торговельних відносин України з Канадою здійснюється відповідно до положень Угоди СФЗ.

Пункт 1 статті 2 Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів дозволяє членам СОТ вживати СФЗ, необхідні для захисту життя чи здоров'я людини, тварин чи рослин [81]. Так, як рівень стандартів захисту життя та здоров'я людини є значно вищим від України, з боку Канади

правомірним встановлення СФЗ стосовно українських сільськогосподарських та харчових продуктів. Статтею 6.1. Угоди про вільну торгівлю Україна та Канада підтвердили свої зобов'язання за Угодою СФЗ. Таким чином Канада на двосторонньому рівні з Україною закріпила своє право застосовувати по відношенню до сільськогосподарської та харчової продукції з України СФЗ. Україна ж в свою чергу визнає таке право Канади та може застосовувати відповідну норму і по відношенню до товарів з Канади.

В пункті 2 статті 7.3. Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою закріплено, що положення про технічні бар'єри Угоди не застосовують до СФЗ. Таким положенням Канада зі свого боку прагне захисти резидентів від сільськогосподарської та харчової продукції, яка не відповідає вітчизняним (канадським) стандартам якості. Отже, технічні регламенти та стандарти зі сторони Канади не можна розглядати як такі, що направлені на створення неоправданих перепон у торгівлі між Україною та Канадою. Такий крок з боку Канади дозволить не тільки підвищити якість української сільськогосподарської та харчової продукції, що йде на експорт до Канади, а також підвищити стандартизацію продукції для внутрішнього ринку. Як наслідок, і українські, і канадські споживачі отримуватимуть високоякісні харчові та сільськогосподарські продукти.

Отже, положення Угоди не застосовуються до усунення нетарифних бар'єрів у вигляді СФЗ. В такому випадку Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою не передбачено механізм регулювання СФЗ в міжнародній торгівлі між країнами.

За відсутністю положень в Угоді про вільну торгівлю між Україною та Канадою необхідно звертатись до Угоди СФЗ. Адже, відповідно до пункту 2 статті 6.1. Угоди про вільну торгівлю України та Канада підтвердили, що питання СФЗ повинно регулюватись відповідно до їх зобов'язань за Угодою СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів.

Визначення СФЗ закріплено в Додатку А Угоди СФЗ. Відповідно до пункту 1 додатку санітарний або фітосанітарний захід – це будь-який захід, що

проводиться для захисту життя або здоров'я тварин чи рослин на території Члена СОТ від ризиків зазначених в додатку. СФЗ включають усі відповідні закони, постанови, нормативні акти, вимоги та процедури, включаючи, *inter alia*, критерії кінцевого продукту; виробничі процеси та способи виробництва; процедури тестування, інспекції, сертифікації та ухвалення; [81]. А отже, СФЗ можуть включати будь-які заходи з боку держави направлені на захист життя та здоров'я.

Додаток А Угоди СФЗ визначає, що до міжнародних стандартів, інструкцій та рекомендацій належать:

- стандарти, інструкції та рекомендації, які встановлені Комісією з «Кодекс Аліментаріус» щодо забезпечення безпеки продуктів харчування;
- стандарти, інструкції та рекомендації, які розроблено під егідою Міжнародного епізоотичного бюро щодо охорони здоров'я тварин та запобігання зоонозам;
- стандарти, інструкції та рекомендації, які розроблено під егідою Секретаріату Міжнародної конвенції із захисту рослин у співробітництві з регіональними організаціями щодо охорони здоров'я рослин;
- та інші відповідні стандарти, інструкції та рекомендації, які обнародовано іншими відповідними міжнародними організаціями [81].

Отже, при визначенні міжнародних стандартів СФЗ, що повинні застосовуватись до торгівлі товарів між Україною та Канадою необхідно враховувати стандарти, інструкції та рекомендації розроблені міжнародними організаціями учасницями котрих є Україна та Канада. Стандарти визначаються в залежності від категорії товару.

Проте, міжнародні стандарти мають переважно диспозитивний характер, тобто виступають у якості рекомендацій для держав. Реалізація стандартів СФЗ відбувається вже на національному рівні. Тобто, саме національні стандарти необхідно враховувати при здійсненні міжнародної торгівлі. В такому випадку до українських товарів необхідно застосовувати стандарти визначенні Канадою на національному рівні і саме їм повинні відповідати товари.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою не регулює питання СФЗ по відношенню до експортних товарів. Адже, відповідно до положень міжнародних угод, укладених Канадою та Україною до Угоди про вільну торгівлю, а також положень самої Угоди, питання СФЗ до товарів належить до національної компетенції держав в межах захисту життя та здоров'я вітчизняних споживачів та при відсутності в таких заходах створення штучних торговельних бар'єрів.

Сертифікація товарів, як реалізація, СФЗ може стати бар'єром на шляху вільної торгівлі між Україною та Канадою у зв'язку з розбіжностями процедури сертифікації на національному рівні по відношенню до ідентичних товарів. Відкриття канадського ринку для українських товарів не є повним через наявність нетарифних бар'єрів у вигляді СФЗ. Відсутність єдиних заходів до сільськогосподарської та харчової продукції не можна розглядати як штучні бар'єри, а лише як напрям для подальшого співробітництва.

Нині українські підприємцям перед експортуванням товарів на канадський ринок потрібно самостійно розпочинати процедуру погодження фітосанітарних чи ветеринарних сертифікатів. Фітосанітарні чи ветеринарні сертифікати слугують гарантією безпечності імпортованих товарів, та є реалізацією санітарних або фітосанітарних заходів.

Контактними пунктами в питанні нетарифних бар'єрів є Міністерство закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади та Міністерство економічного розвитку і торгівлі зі сторони України. Однак, враховуючи положення пункту 2 статті 7.3. співробітництво таких контактних пунктів не застосовується до питань СФЗ, як виду нетарифних бар'єрів. В главі 6 про санітарні та фітосанітарні заходи прямо не прописано, які державні органи визначаються як контактні пункти щодо СФЗ.

Співпраця України та Канади ветеринарній та фітосанітарній сфері відбувається в рамках міжнародних організацій, до учасників котрих належать Україна та Канада. До числа таких міжнародних організацій належать Всесвітня організація охорони здоров'я тварин (МЕБ) та Європейська і

Середземноморська організація із захисту рослин (ЄОЗР) [55]. А отже, співпраця між Україною та Канадою не передбачає розроблення єдиної політики та стандартів до продукції, що передбачає ветеринарний та фітосанітарний контроль.

Відповідно до діючої нині процедури погодження сертифікатів державними органами, що відповідають за реалізацію положень Угоди щодо СФЗ є Державна служба України з безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) та її аналог зі сторони Канади – Канадське агентство з контролю харчових продуктів (Canadian Food Inspection Agency). Саме ці два органи є відповідальними за контроль сільськогосподарської продукції [55].

Процедура погодження сертифікатів з відповідності фітосанітарним та ветеринарним стандартам, в зовнішній торгівлі між Україною та Канадою є чи не найбільшим бар'єром реалізації вільної торгівлі між державами. Так, процедура погодження передбачає не просто визнання відповідності сертифіката державним стандартам, а цілу процедуру еквівалентності системи державного контролю за сільськогосподарською продукцією. Процедура еквівалентності потребує надання повної інформації щодо: законодавчої бази з сертифікації сільськогосподарської продукції; компетенції органу, який є відповідальним за сертифікації; системи державного контролю та заходів з дотримання такого контролю; статистичних даних та іншого. Після опрацювання отриманої інформації державний орган та потенційний експортер проходять аудит регуляторного органу. У разі позитивного результату аудиту державний орган по відношенню до котрого проводилась процедура еквівалентності визнається таким, що уповноважений видавати фітосанітарні та ветеринарні сертифікати на сільськогосподарську продукцію, що направляється для експорту до держави-учасниці Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Дана процедура еквівалентності слугує перешкодою на шляху лібералізації режимів торгівлі, адже процедура застосовується по відношенню до одного

виду товару. Як наслідок, аби сільськогосподарські товари перебували у вільному експорті/імпорті повинно відбутись чимало довготривалих процедур еквівалентності. В такому разі процедуру можна розглядати як технічний бар'єр на шляху вільної торгівлі. Та відповідно до положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі та Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів такі дії не можна розглядати як дискримінації експортних товарів по відношенню до вітчизняних. Адже, сертифікація сільськогосподарської продукції є обов'язковою процедурою і по відношенню до вітчизняної продукції.

Подолати таку перешкоду у вільній торгівлі між Україною та Канадою стане можливим завдяки системній співпраці урядових органів. Основною причиною проведення процедури еквівалентності є розбіжності на законодавчому рівні до сертифікації сільськогосподарської продукції. Задля підвищення вимог сертифікації вітчизняної продукції до рівня Канади та інших високорозвинутих держав з якими Україна уклала чи укладе угоди про вільну торгівлю було прийнято новий Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», який вступив в силу в квітні 2018 року [33]. Закон направлений на посилення державного контролю за харчовими продуктами, шляхом реформування нині існуючої системи державного контролю. Зміна системи державного контролю зможе прискорити процедуру еквівалентності сертифікатів фітосанітарної та ветеринарної якості товарів відповідно до вимог партнера України по зоні вільної торгівлі.

Отже, СФЗ слугують технічним бар'єром в зоні вільної торгівлі між Україною та Канадою, однак встановлення таких заходів визнане міжнародним правом як правомірні дії задля захисту життя та здоров'я резидентів держав-членів СОТ. Угода не визначає механізму усунення таких технічних бар'єрів, окрім як тривалого співробітництва між урядовими органами задля усунення розбіжностей у питаннях сертифікації сільськогосподарської продукції.

Проте, окрім санітарних та фітосанітарних бар'єрів у торгівлі між Україною та Канадою за Угодою існують й інші бар'єри. Так, до їх числа можна віднести відмінність в стандартизації товарів. Стандартизація товарів може стати значною перешкодою у торговельному режимі України та Канади, проте сторони вже почали співпрацю щодо усунення нетарифних перешкод з стандартизації товарів. Восени 2018 року була підписана відповідна угода, що передбачає про співробітництво національних органів в наблизенні стандартизації.

Ратифікація Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою передбачає лібералізацію ринку завдяки повному або поступовому усуненні митних зборів та податків (митних бар'єрів), тоді як технічні бар'єри не усуваються відразу після підписання Угоди про вільну торгівлю. Отже, торгівля між Україною та Канадою є «вільною» тільки по відношенню до нетехнічних бар'єрів.

3.3. Розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою

Україна та Канада уклали Угоду про вільну торгівлю задля лібералізації режиму торгівлі між ними, однак не щодо всіх аспектів торгівлі, а лише тих, що стосуються торгівлі товарами. Такий крок з боку держав можна обумовити не тісними торговельними відносинами між ними. Однак, все ж таки основним фактор для такої «вільної торгівлі» є те, що в усьому світі інтеграція починається з лібералізації режимів торгівлі товарами, а вже після підтвердження на практиці ефективності та користі такого режиму його межі розширюються і на торгівлю послугами.

Відносини, що закріпили Україна та Канада шляхом підписання Угоди про вільну торгівлю є частиною зовнішньої торгівлі обох держав. Однак, зовнішня торгівля передбачає взаємодії між державами не тільки щодо переміщення товарів через національні кордони, а й щодо послуг. Адже, міжнародна торгівля товарами реалізується завдяки послугам: від виготовлення товару до його надходження до споживача. Торгівля, як вид економічної співпраці, на

сьогоднішній день передбачає не тільки обмін товарами, а ще й також послугами, цінностями та грошима. Саме відсутність в Угоді ВТ положень щодо лібералізації ринку торгівлі послугами можна визначити як основну прогалину у вільній торгівлі, а також як напрямок для подальшої співпраці між Україною та Канадою.

За даними Державного комітету статистики України за 2017 загальний обсяг торгівлі між Україною та Канадою склав 477,7 млн дол. США (з них, загальний експорт - 141.5 млн дол. США, загальний імпорт - 336.2 млн дол. США, сальдо - негативне 194,7 млн дол. США), з них тільки 128,1 млн. дол. США припадає на сферу торгівлі послугами. При чому в торговельних відносинах України з Канадою переважає експорт послуг з України до Канади і становить 91,1 млн. дол. США, даний показник зріс на 18% після підписання Угоди про вільну торгівлю. Імпорт же послуг з Канади до України склав лише 37 млн. дол. США, що на 7,5% менше ніж за рік до цього [75]. Лібералізація режиму торгівлі посприяла зростанню не тільки торгівлі товарами, а ще й послугами. Відповідно до статичних даних, в лібералізації доступу до ринку послуг однаково зацікавлені обидві сторони.

Від лібералізації режиму торгівлі послугами сторони матимуть такі ж переваги, як і від торгівлі товарами, а саме: 1) українські суб'єкти господарювання отримають новий ринок для надання своїх послуг, як наслідок їх доходи зростуть, що призведе до збільшення надходжень до державного бюджету; 2) відкриття ринку для нових суб'єктів призводить до зростання конкуренції, в результаті чого вітчизняні надавачі послуг почнуть боротьбу за споживачів, що призведе до зростання якості послуг та зменшення їх вартості; 3) скасування тарифних бар'єрів для іноземних надавачів послуг дозволить споживачам отримувати високоякісні послуги за вартістю національного ринку, чи навіть дешевше. Лібералізація режиму торгівлі послуг слугує доказом тісних міжнародних зв'язків між державами. Тому договірне закріплення вільної торгівлі послугами між Україною та Канадою слугуватиме підтвердженням майбутнього тісного співробітництва держав.

Міжнародна торгівля товарами зазвичай супроводжується інвестиційною діяльністю, адже інвестиції можна розглядати як форму присутності на внутрішньому ринку. Закріплення міжнародно-правового регулювання інвестицій на двосторонньому рівні між Україною та Канадою дозволить виробити спільні правила для інвестиційної діяльності для резидентів України та Канади на території іншої сторони Угоди про вільну торгівлю.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою закріплює на міжнародному рівні зону вільної торгівлі між державами і є першим етапом на шляху інтеграційного об'єднання. Перший етап передбачає взаємне скасування тарифних бар'єрів в торгівлі, торгівля на даному етапі передбачає обмін товарами та послугами. Однак, Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою застосовується виключно по відношенню до торгівлі товарами. Таку прогалину в Угоді можна обґрунтувати не надто тісними торговельними відносинами між державами, а також наявністю у кожної зі сторін інших інтеграційних партнерів, встановлення вільної торгівлі послугами з якими має більший пріоритет.

Договірне закріплення скасування тарифних бар'єрів між Україною та Канадою є прикладом класичної зони вільної торгівлі. Однак, сучасні реалії міжнародних економічних відносин передбачають правове закріплення більш широкого кола торговельних відносин в зонах вільної торгівлі. В науковій літературі все більшого дослідження отримує поглиблена та розширена зона вільної торгівлі, через застосування подібного утворення на практиці все більшої кількості держав [88]. Поглиблена та розширена зона вільної торгівлі дозволяє охопити більше коло аспектів торговельних відносин без втручання в зовнішню політику держав по відношенню до третіх держав.

Поглиблена та розширена зона вільної торгівлі направлена на заповнення всіх прогалин традиційної зони вільної торгівлі. Усунення прикордонних бар'єрів в торгівлі товарами не є ефективним інструментом міжнародної торгівлі, бо без регулювання залишаються похідні від вільної торгівлі товарами аспекти. Адже розвиток торговельних відносин між державами потребує

координації та зближення національних регуляторних політик, зменшення бар'єрів для міжнародного руху послуг, капіталу, робочої сили та інтелектуальної власності. Саме шляхом поглиблення та розширення зони вільної торгівлі можна заповнити прогалину в торговельних відносинах регульованих Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Поглиблена та розширена зона вільної торгівлі має дві моделі втілення: екстенсивну та інтенсивну. Екстенсивна модель поглиблення та розширення зони вільної торгівлі передбачає додаткове посилення зобов'язань у сферах, що регулюються домовленостями в межах СОТ. Інтенсивна модель поглибленої та розширеної зони вільної торгівлі охоплює більший об'єм регуляторної політики та додаткові сфери регулювання, які в угодах СОТ передбачають значне обмеження (послуги, інтелектуальна власність та рух капіталу) або ж взагалі не регулюються (рух робочої сили) [88.]. У розширенні Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою необхідно вдатися до екстенсивної моделі, адже вже чинні положення Угоди щодо торгівлі товарами повністю відповідають положенням угод СОТ. Україна та Канада, як учасниці СОТ підписали більшу частину договорів організації задля введення міжнародної торгівлі на основі загальновизнаних норм міжнародної співпраці. В пункті 1 статті 1.2. Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою закріплено, що «Сторони підтверджують взаємні права та обов'язки, які існують між ними в рамках Угоди СОТ та інших угод, учасницями яких є Сторони» [72]. Тому, доповнення вже чинної Угоди повинно здійснюватися з дотриманням положень угод СОТ в окремих галузях торгівлі. Створення поглибленої та розширеної зони вільної торгівлі між Україною та Канадою повинно здійснюватися на основі міжнародних угод СОТ, а саме: Генеральної угоди про торгівлю послугами та Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи.

Нинішня торгівля послугами між Україною та Канадою відбувається на основі угод СОТ та інших міжнародних договорів в сфері торгівлі послугами та інвестицій (Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 року та інші). Та підписання Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою свідчить про

зацікавленість з боку обох держав у спрощенні торгівельних відносин, тому залишати торгівлю послугам на рівні регулювання міжнародних договорів з торгівлі товарами є недоцільним при наявності вже чинної міжнародної угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Отже, створити поглиблену та розширену зону вільної торгівлі між Україною та Канадою можливо шляхом доповнення положень вже чинної Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

Розширити зону вільної торгівлі між Україною та Канадою до такої, що поширюється на торгівлю послугами та інвестиції необхідно ідентичним чином, як було створено зону вільної торгівлі товарами. Тому положення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою необхідно доповнити аналогічними до положень статті III ГАТТ 1994 щодо національного режиму в торгівлі товарами, проте вже щодо встановлення такого режиму по відношенню до торгівлі послугами та інвестицій. Задля цього Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою необхідно доповнити положеннями, які передбачатимуть надання національного режиму послугам та інвестиціям іншої сторони. В такому разі надання національного режиму відбуватиметься відповідно до статті XVII Генеральної угоди СОТ про торгівлю послугами та статті 2 Угоди СОТ про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи. Адже, як учасниці даних угод Україна та Канада зобов'язались дотримуватись положень угод та здійснювати міжнародну співпрацю в торгівлі на основі угод.

При розробленні тексту Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою сторони закріпили можливість перегляду та доповнення положень Угоди вже після набрання нею сили. Так, Стаття 19.2. закріплює: «Сторони зобов'язуються переглянути цю Угоду упродовж двох років після набрання нею чинності у світлі подальших змін, у тому числі в рамках Угоди СОТ та інших угод, учасниками яких є Сторони, з метою аналізу подальшого розвитку та поглиблення її положень і поширення її дії на сфери, наразі не охоплені нею, зокрема такі як транскордонна торгівля послугами, фінансові послуги, інвестиції, телекомунікації, тимчасове перебування та інші предметні галузі,

визначені Сторонами» [72]. Таким чином ще на етапі розроблення проекту Угоди про вільну торгівлю сторони усвідомлювали необхідність перегляду положень Угоди у напрямі розширення вільної торгівлі на сферу послуг та інвестицій.

Перегляд положень Угоди ВТ повинен відбутися шляхом письмового затвердження домовленості про внесення змін до Угоди ВТ. В положеннях Угоди прямо не прописана процедура перегляду положень задля поглиблення та розширення зони вільної торгівлі, однак відповідно до права міжнародних договорів вона повинна бути ідентичною процедурі підготовки угоди про вільну торгівлю, до котрої і вносяться доповнення. Однак, відповідно до статті 16.1 Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою Спільна комісія, що утворюється після вступу Угоди ВТ в силу, є уповноваженою здійснювати нагляд за подальшим доопрацюванням Угоди ВТ. А отже, саме в рамках Спільної комісії повинні відбуватись переговори щодо розроблення нових положень до Угоди ВТ, що розглядатимуться як її доповнення, перегляд та розширення.

Розширення міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою варто здійснювати завдяки запозиченню досвіду вільної торгівлі у відносинах з Європейським Союзом. Адже і Україна, і Канада уклали міжнародні угоди про створення зони вільної торгівлі з Європейським Союзом. А Україна та Європейський Союз уже уклали міжнародну угоду про створення поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Положення цієї угоди можуть слугувати зразком для розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

При перегляді Угоди необхідно додати наступні доповнення, що слугуватимуть поглибленням та розширенням зони вільної торгівлі:

1. Дозволити надання послуг на своїй території постачальниками договірних послуг іншої сторони Угоди наступних послуг: юридичні послуги, бухгалтерський облік та бухгалтерські послуги, консультаційні послуги щодо оподаткування, послуги у сфері архітектури, містобудування та парково-

ландшафтної архітектури, інженерні послуги, послуги з комплексного проектування, комп'ютерні послуги та пов'язані з ними послуги, послуги з наукових досліджень та розвитку, реклама, послуги з управлінського консультування, послуги, пов'язані з управлінським консультуванням, послуги з технічних випробувань та аналізу, пов'язані наукові послуги та послуги з технічного консультування, технічне обслуговування та ремонт обладнання в рамках договору щодо післяпродажного або післяорендного обслуговування, послуги з перекладу, роботи з дослідження місцевості, екологічні послуги, послуги туристичних агентства та туроператорів, розважальні послуги [79http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011].

2. Відразу потрібно зазначити яка сфера відносин не підпадає під регулювання угодою. Так, наприклад, можливо запозичити положення Угоди про асоціацію України та ЄС, яка застосовується до транскордонного надання всіх видів послуг, за винятком: аудіовізуальних послуг; національного морського каботажу; регулярних або нерегулярних внутрішніх та міжнародних повітряних перевезень, а також перевезень, що безпосередньо пов'язані з реалізацією комерційних прав на перевезення (за винятком: ремонту та сервісного обслуговування літака, під час яких літак не здійснює перевезення; продажу послуг з повітряних перевезень; послуг КСБ; послуг з наземного обслуговування; послуг з експлуатації аеропортів [79http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011].

3. Сторони повинні підтвердити свої обов'язки, що є результатом їхніх зобов'язань в рамках ГАТС стосовно в'їзду та тимчасового перебування постачальників договірних послуг; а також ТРИМС щодо інвестиційних заходів, пов'язаних лише з торгівлею товарами

4. Визначити для послуг і постачальників послуг режим найбільшого сприяння. Надання ж національного режиму може завдати шкоди національним рынкам обох держав. Надання режиму найбільшого сприяння допоможе захистити національні ринки, але одночасно сприятиме розвитку конкуренції на ринку, яка в свою чергу вплине на покращення якості послуг;

5. Відобразити стандарти надання послуг особливо у сфері що стосується людського життя та здоров'я. Стандарти, відображені в угоді, повинні визначатись відповідно до рівня найбільш розвинутої держави, в даному випадку рівня Канади, а також міжнародним стандартам, які визнали сторони, як обов'язкові для своїх резидентів;

6. Виділити окрему главу про сприяння торгівлі, надзвичайні заходи, конкурентну політику, монополії та державні підприємства, інституційні положення(спільні комісії, вирішення спорів між державами та інше) та винятки (національна безпека, оподаткування, розкриття інформації);

7. У зв'язку з тим, що Україна все ще належить до категорії «країн, що розвиваються» в Угоді необхідно відображати ряд перехідних положень для захисту національного ринку послуг (вітчизняних підприємців);

8. Зазначити що угода не стосуватиметься руху робочої сили, не відкривати доступ до ринку праці, а також положення угоди не застосовуватимуться задля створення режиму вільного руху капіталу.

9. Закріпити зобов'язання сторін не вводити жодних нових обмежень для руху капіталу та платежів між резидентами сторін задля лібералізації інвестиційної діяльності між державами.

10. Встановити національний режим чи режим найбільшого сприяння в залежності від форми заснування підприємницької діяльності та багато іншого.

Отже, положення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою необхідно переглянути з ціллю поглиблення та розширення зони вільної торгівлі і на сферу послуг та інвестицій. Послуги та інвестиції є супроводжуваними торгівлю товарами явища, тому відсутність міжнародно-правового регулювання такої діяльності при вже існуючій зоні вільної торгівлі можна кваліфікувати, як певну перешкоду на шляху реалізації вільної торгівлі. Тому, задля створення всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та Канадою необхідно поглибити та розширити її шляхом перегляду положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Після розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою і на сферу послуг та інвестицій,

зону вільної торгівлі можна розглядати як поглиблену та розширену, а міжнародно-правове регулювання повним та всеохоплюючим.

ВИСНОВКИ

Дослідження міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою дозволило дійти таких висновків:

1. Встановлено, що Україно-канадські зв'язки мають давні коріння у політичному та економічному співробітництві двох країн. Розбудова україно-канадських відносин починається з часів перебування України в складі СРСР. Однак повноцінні міжнародні двосторонні відносини України та Канади почались після отримання Україною незалежності. Між Україною та Канадою укладено більше півсотні двосторонніх міжнародних договорів, значна частина котрих присвячена розвитку економічних та торговельних відносин.

До моменту укладення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою держави розвивали двосторонні відносини на основі норм та принципів міжнародного права. Всі зобов'язання та напрямки розвитку співробітництва були закріплені в міжнародних договорах диспозитивного та імперативного характеру.

2. Виявлено такі чинники, які сприяли імплементації Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою: чисельні міжнародні договори, що дозволили розробити правову базу регулювання торговельних відносин на основі, якої було сформовано механізм міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою; спільний інтерес від поглиблення співпраці в сфері торгівлі. Окрім, міжнародних договорів для розвитку торговельних відносин між Україною та Канадою було створено спеціальні програми розбудови торговельного співробітництва не тільки між державами, а й між їх резидентами.

Доведено, що Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою є найбільш значущим міжнародним договором серед джерел правового регулювання торгівлі між Україною та Канадою.

3. Уточнено поняття зони вільної торгівлі: інтеграційне об'єднане, створене економічно-торговельною угодою, яка передбачає створення особливого торговельного режиму між державами-учасниками договору, де повністю чи частково усувається мито та кількісні обмеження, зі збереженням торговельної політики по відношенню до третіх держав.

Встановлено, що зона вільної торгівлі складається з двох категорій: особливої митної території та форми економічної інтеграції. Такі складові зони вільної торгівлі дозволяються кваліфікувати її як форму економічної інтеграції декількох держав, в наслідок утворення якої ліквідуються митні збори та інші торговельні обмеження на митних територіях окремим державами, які уклали відповідний договір, однак, які зберігають за собою суверенітет щодо митних тарифів до третіх держав.

Аргументовано, що відповідно до видів угод про спрощення міжнародної торгівлі за допомогою зниження внутрішніх тарифів в рамках СОТ, Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою можна кваліфікувати, як зону вільної торгівлі, що створена угодою про вільну торгівлю та митні союзу, і утворена відповідно до статті XXIV ГАТТ. Вільна торгівля між Україною та Канадою належить до виду рівномірної зони вільної торгівлі, адже у відносинах, що закріплені Угодою сторони отримали рівні переваги від відкриття своєї митної території для іншої сторони угоди.

Виявлено такі складові створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою: утворення між двома суб'єктами міжнародного права, що виразили спільне бажання про відкриття одна одній своєї митної території; державами мають наближений рівень економічного розвитку, що дозволяє створити рівномірне інтеграційне об'єднання; торговельні відносини відповідно до Угоди стосуються виключно двосторонніх відносин, в жодному разі положення Угоди не можуть тлумачитись як такі, що передбачають встановлення додаткових бар'єрів у торгівлі для третіх держав; усі аспекти існування та функціонування зони вільної торгівлі визначаються положеннями угоди про вільну торгівлю; зміст зони вільної торгівлі полягає у повному або частковому

усуненні мит, тарифних і кількісних обмежень та інших засобів торговельних обмежень; створення зони вільної торгівлі супроводжується створенням міждержавного органу на якого покладені функції адміністрування угоди.

4. Проаналізовано Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою, як єдиний та головний інструмент міжнародно-правового регулювання вільної торгівлі між Україною та Канадою. Міжнародно-правове регулювання вільної торгівлі відбувається на основі укладання відповідної угоди, що слугує джерелом прав та обов'язків сторін. Акцентовано увагу, що без такого інструменту створення зони вільної торгівлі є неможливим, а отже й регулювання вільної торгівлі не здійснюватиметься взагалі. Угоду про вільну торгівлю між Україною та Канадою було укладено з дотриманням всіх процесуальних аспектів визначених Віденською конвенцією про право міжнародних договорів.

Виділено такі етапі укладання Угоди: призначення уповноважених та перевірка їх повноважень; узгодження переговорною комісією тексту договору, тобто обсягу прав та обов'язків сторін; обговорення та ухвала проекту угоди; парафування; підписання та ратифікація; обмін ратифікаційними грамотами; опублікування міжнародного договору; реєстрація в СОТ, що є обов'язковою умовою для держав-членів організації.

Угода є всеохоплюючим міжнародним договором з створення зони вільної торгівлі. Угода закріплює права та обов'язки сторін при двосторонній співпраці щодо лібералізації ринку торгівлі товарами. В Угоді в повному обсязі прописані процедурні питання з ведення вільної торгівлі між Україною та Канадою, що робить її процесуально-правовим договором, котрий дозволяє не вносити чисельних змін до національного законодавства, шляхом зарахування Угоди до складу національного законодавства.

5. Виявлено обсяг права та обов'язків сторін відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою не просто передбачає створення зони вільної торгівлі, а й покладає на держав учасниць договору ряд зобов'язань, що впливають з

вільної торгівлі. Усі зобов'язання передбаченні Угодою Україна та Канада визначили для себе самостійно при розробці тексту міжнародного договору. Зобов'язання сторін відповідно до Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою стосуються належного виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань, а також обов'язку утриматись від дій, що можуть розглядатись, як порушення договору.

Основним зобов'язанням кожної зі сторони Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою є надання товарам іншої сторони національного режиму. Лібералізація ринку торгівлі товарами повинна відбуватись шляхом скасування тарифів на імпорт. Скасування тарифних та нетарифних обмежень є основною метою укладеної Угоди, а отже, при досягненні стану повної лібералізації в торгівлі товарами, можна вважати, що основне зобов'язання за Угодою є виконаним.

6. Уточнено процедуру реалізації положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Процедура реалізації Угоди відбувається відповідно до глави 16 цієї ж Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Реалізація Угоди відбувається державами-сторонами Угоди відповідно до їх обов'язків за міжнародним договором. Основним зобов'язанням України та Канади є створення зони вільної торгівлі з метою розширення взаємної торгівлі та сприяння гармонійному розвитку економічних відносин. Тому реалізація положень Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою повинна стосуватися втілення основних обов'язків сторін на національному рівні. Реалізація положень Угоди Україною відбувається шляхом внесення її до національних нормативно-правових актів. Положення Угоди мають вищу юридичну силу, тому розбіжності між положеннями Угоди та вітчизняних законів не потребують внесення змін, адже система законодавства України не передбачає створення окремих нормативно-правових актів для відносин з кожною державою окремо.

Канада реалізує положення Угоди шляхом внесення змін до законодавчої бази, що стосується зовнішніх торговельних відносин. Задля тлумачення норм

Угоди сторонами на національному рівні були виданні нормативно-правові акти, задля тлумачення процедури лібералізації торгівлі товарами між ними. Контроль за виконанням зобов'язань сторін за Угодою про вільну торгівлю між Україною та Канадою покладено на спеціальні міждержавні органи, що були утворенні відповідно до положень Угоди.

7. Проаналізовано санітарні та фітосанітарні заходи, як перешкоди у вільній торгівлі між Україною та Канадою. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою не поширюється на санітарні та фітосанітарні заходи у торгівлі між сторонами. Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів дозволяє вдаватись до санітарних та фітосанітарних заходів задля захисту життя та здоров'я людини, тварин чи рослин. Данна норма у вільній торгівлі створює перешкоди для вільного доступу товарів на внутрішній ринок іншої сторони Угоди. Процедура сертифікації харчових та сільськогосподарських товарів ускладнює доступ українських товарів до канадського ринку, адже потребує проведення тривалої процедури еквівалентності. Процедура еквівалентності слугує перешкодою на шляху лібералізації режимів торгівлі, адже процедура застосовується по відношенню лише до одного виду товару. Як наслідок, аби сільськогосподарські товари перебували у вільному експорті/імпорті повинно відбутись чимало довготривалих процедур еквівалентності. В такому разі процедуру можна розглядати як технічний бар'єр на шляху вільної торгівлі. Та відповідно до положень Угоди про технічні бар'єри у торгівлі та Угоди про застосування санітарних та фітосанітарних заходів такі дії не можна розглядати як дискримінації експортних товарів по відношенню до вітчизняних. Адже, сертифікація сільськогосподарської продукції є обов'язковою процедурою і по відношенню до вітчизняної продукції. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою не визначає механізму усунення таких технічних бар'єрів, окрім як тривалого співробітництва між урядовими органами задля усунення розбіжностей у питаннях сертифікації сільськогосподарської продукції.

8. Сформульовано пропозиції для розширення Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою. Основною прогалиною Угоди є її обмежене коло торговельних відносин на які вона поширюється. Так, Угода не передбачає створення вільної торгівлі по відношенню до торгівлі послугами. Заповнити дану прогалину можливо шляхом поглиблення та розширення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Поглиблена та розширена зона вільної торгівлі дозволить лібералізувати ринок торгівлі послугами між сторонами Угоди. Так, як вільна торгівля товарами довела свою ефективність та корисність, сторони можуть розширити зону вільної торгівлі і на сферу послуг.

Розширити положення Угоди і на сферу послуг є можливим завдяки процедурі перегляду положень вже чинної Угоди. Україна та Канада, як держави-члени СОТ, зобов'язались здійснювати міжнародні торговельні відносини відповідно до положень угод, укладених в рамках СОТ. Отже, при перегляді положень Угоди, задля розширення зони вільної торгівлі і на торгівлю послугами, сторони повинні керуватись нормами закріпленими в Генеральній угоді СОТ з торгівлі послугами. При розробці положень Угоди з її поглиблення та розширення Україна та Канадою можуть запозичити складові Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, відповідно до якої між сторонами була утворена поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 4 стереотипи про торгівлю з Канадою. Що заважає українському експорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/03/14/7062911/>
2. Canada - Ukraine Relations [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/index.aspx?lang=eng
3. Canada-Ukraine free trade agreement goes into effect august 1 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.milgram.com/milgram/en/news/article?id=10547>
4. Canada-Ukraine Free Trade Agreement Implementation Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-10.54/>
5. Canada-Ukraine Free Trade Agreement Implementation Act Receives Royal Assent by Cyndee Todgham Cherniak on June 1st, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.canada-usblog.com/2017/06/01/canada-ukraine-free-trade-agreement-implementation-act-receives-royal-assent/>
6. Canada-Ukraine Free Trade Agreement Implementation Date Is August 1, 2017 by Cyndee Todgham Cherniak on June 29th, 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.canada-usblog.com/2017/06/29/canada-ukraine-free-trade-agreement-implementation-date-is-august-1-2017/>
7. Canadian International Trade Tribunal Act [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-18.3/>
8. Crown Liability and Proceedings Act of Canada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-50/>
9. CUFTA за 10 хвилин – Стисло про головне у вільній торгівлі Канади та України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/publications/cufta-in-10-min/>
10. Customs Act of Canada [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-52.6/>

11. Customs Notice 17-23 : Implementation of the Canada–Ukraine Free Trade Agreement (CUFTA) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cbsa-asfc.gc.ca/publications/cn-ad/cn17-23-eng.html?wbdisable=true>
12. Customs Tariff of Canada [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-54.011/page-1.html>
13. Customs Tariff of Canada 2018 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.cbsa-asfc.gc.ca/trade-commerce/tariff-tarif/2018/menu-eng.html>
14. Department of Employment and Social Development Act of Canada [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/H-5.7/FullText.html>
15. Financial Administration Act of Canada [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/f-11/>
16. Glossary of international customs terms if World trade Organization [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mcmullinpublishers.com/downloads/GlossaryGB.pdf>
17. Importation of Intoxicating Liquors Act of Canada [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/I-3/>
18. Statutes of Canada 2017: CHAPTER 8 An Act to implement the Free Trade Agreement between Canada and Ukraine [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.parl.ca/DocumentViewer/en/42-1/bill/C-31/royal-assent#enH369>
19. The world’s free trade areas – and all you need to know about them // OECD [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://www.weforum.org/agenda/2016/05/world-free-trade-areas-everything-you-need-to-know/>
20. Буваева Н.Э. Международное таможенное право: Учебник для магистров / Под общ. ред. А.В. Зубача. М.: Юрайт, 2013.

21. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118
22. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_264
23. Генеральна угода з тарифів і торгівлі 1994 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003
24. Генеральна угода про торгівлю послугами від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_017
25. Голиков А.П. Международные экономические термины: словарь-справочник : [учебное пособие] / А.П. Голиков, П.А. Черномаз.– К. : Центр учебной литературы, 2008. – 376 с.
26. Декларація про економічне співробітництво між Україною і Канадою від 07.07.1992 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/124_006
27. Дербеньова Я. Сутність і зміст зон вільної торгівлі в сучасних міжнародних відносинах / Я.В. Дербеньова. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017. – №25. – С. 16–19.
28. Діяльність Міжурядової українсько-канадської Комісії з питань економічного співробітництва (МЕК) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/mk_info/can/1216.html
29. Договірно-правова база між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-%D1%81%D0%B0/legal-acts>
30. Експорт до Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.compet.kh.gov.ua/ukr/1689-eksport-do-kanadi10-2018>
31. Експорт МСП: від а до я: «угода про вільну торгівлю з Канадою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//Projects/2015/LEV/UBE_6.pdf

32. Експорт. Нові можливості Канади [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/blog/exports-aval/>
33. Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин» від 18.05.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19>
34. Закон України № 1906-IV «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
35. Звіт з Канадою: як пройшли півроку аграрного експорту? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/blog/agro-exports/>
36. Зона свободной торговли как одна из форм торгово-экономической интеграции государств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://justicemaker.ru/view-article.php?id=12&art=6331>
37. Зона свободной торговли с Канадой. Что это значит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bykvu.com/mysli/71915-zona-svobodnoj-torgovli-s-kanadoj-chto-eto-znachit>
38. Іванов Л., Янушкевич Д. Технічні бар'єри у міжнародній торгівлі / Л. Іванов, Д. Янушкевич // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2016. – № 2. – С.15-30
39. Канадсько-український проект підтримки торгівлі та інвестицій (CUTIS) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://compet.kh.gov.ua/ukr/1240-kanadsko-ukrajinskij-proekt-pidtrimki-torgivli-ta-investitsij-cuti>
40. Ковалевський В.В. Світова економіка : [навч. посіб.] / [за ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського, Н.С. Логвінової]. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 328 с.
41. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: Навч. посіб. - Чернівці: «Буковина», 2006. - 334 с.: [Електронний документ]. Режим доступу: <https://buklib.net/books/21860/>

42. Конвенція між Україною і Канадою про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна від 22.08.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_674
43. Конон Н. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку / Н. Конон, А. Скребнева. // Грані: політологія № 2 (130). – 2016. – С. 27–32.
44. Конституція України від 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
45. Кочергіна О. Механізм формування зони вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/15905/1/34_Kocherg%D1%96na_70_71_Modern_Problems.pdf
46. Кочергіна О. Сучасний зміст зони вільної торгівлі як невід'ємної категорії інтеграційного розвитку / О. Ю. Кочергіна. // Інвестиції: практика та досвід № 1. – 2018. – С. 54–58.
47. Лист Державної фіскальної служби України №19504/7/99-99-19-04-17 «Про реалізацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою» від 24.07.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=0APEK82E66>
48. Мариніна С.В. Сутність, проблеми та перспективи розвитку форм міжнародної економічної інтеграції / С.В. Мариніна // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2014. – № 5–6. – С. 40–47.
49. Мацко А. С. Міжнародне право: Навч. посіб. — 2-ге вид., переробл. І допов. — К.: МАУП, 2005. — 232 с.
50. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядом Канади стосовно канадської програми співробітництва від 24.10.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_033

51. Митний кодекс України від 13.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
52. Митний союз і зони вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentam.net.ua/content/view/4960/132/>
53. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Кіотська конвенція) від 18.05.1973 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_643
54. Міжнародні економічні відносини : [навч. посіб.] / [І.В. Амеліна, Т.Л. Попова, С.В. Владимиров]. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 256 с.
55. Нагодувати Канаду: до яких сюрпризів треба бути готовим українським експортерам [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/publications/canada-food-exports/>
56. Наказ Міністерства фінансів України № 1203 «Про затвердження Порядку контролю за розподілом тарифної квоти» від 11.12.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1655-14>
57. Нестандартна Канада: як подолати бар'єри та взяти максимум від зони вільної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/01/9/7075790/>
58. О применении соглашения о свободной торговле между Украиной и Канадой [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://brokstar.com.ua/stati/soglashenie-o-svobodnoj-torgovle-mezhdu-ukrainoj-i-kanadoj>
59. Обратная сторона соглашений о свободной торговле [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zn.ua/macrolevel/obratnaya-storona-soglasheniy-o-svobodnoy-torgovle-.html>
60. Опришко В. Міжнародне економічне право: Підручник / В. Опришко, А. Коста, К. Квінтано та ін.; за наук. ред. В. Опришка. - К.: КНЕУ, 2006.
61. Офіційний сайт Канадсько-українського проекту підтримки торгівлі та інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/focus/>

62. Правоведение : учебник и практикум для академического бакалавриата / С. И. Некрасов [и др.] ; под ред. С. И. Некрасова. — 3-е изд., пер. и доп. — М. : Издательство Юрайт, 2017. — 455 с.
63. Практичний посібник з експорту до Канади для українських малих та середніх підприємств [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.compet.kh.gov.ua/images/2017/Export/I-CAN-Export.pdf>
64. Пріоритети українсько-канадських відносин (Дорожня карта) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.canadainternational.gc.ca/ukraine/bilateral_relations_bilaterales/canada_ukraine.aspx?lang=ukr
65. Про ратифікацію Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://dp.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/305396.html>
66. Прокопів Ю. Міжнародні стандарти якості в Україні та їх важливість в управлінні організацією / Ю.В. Прокопів. // «Молодий вчений» № 11 (26). — 2015. — С. 81–85.
67. Ради з міжнародної торгівлі обговорила результати роботи зони вільної торгівлі між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://cutisproject.org/news/ради-з-міжнародної-торгівлі-обгороди/>
68. Реалізація Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою – крок до підвищення конкурентоспроможності українських товарів на світовому ринку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://vin.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-304953.html>
69. Румянцев А.П. Міжнародна економіка : [навч. посібник] / А.П. Румянцев, Ю.О. Коваленко. — К. : Центр учбової літератури, 2007. — 296 с.
70. Сертифікація і технічні бар'єри в торгівлі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://pidruchniki.com/11850323/tovarovnavstvo/sertifikatsiya_tehnichni_baryeri_torgivli

71. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010
72. Текст Угоди про вільну торгівлю між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sfs.gov.ua/data/material/000/227/303513/Ugoda_pro_v_inu_torg_vlyu_m_zh_Ukra_noyu_ta_Kanadoyu.pdf
73. Товкун, І. Правове регулювання окремих положень Угоди в частині Всеохоплюючої та поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС / І. М. Товкун, // Право та інноваційне суспільство № 2 (5). – 2015. – С. 60–67.
74. Торгівля між Україною і Канадою у 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://issuu.com/mineconomdev/docs/_____ - _____ - 12-2016_
75. Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Канадою [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://canada.mfa.gov.ua/en/ukraine-%D1%81%D0%B0/trade>
76. Угода між Урядом України і Урядом Канади про торговельні та комерційні відносини від 08.08.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_004
77. Угода між Урядом України та Урядом Канади про економічне співробітництво від 08.08.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_009
78. Угода між Урядом України та Урядом Канади про сприяння та захист інвестицій від 02.06.1995 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/124_008
79. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

80. Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою: нові горизонти для українського бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mfa.gov.ua/mediafiles/sites/canada/files/Canada_Brochure2015_v5.pdf
81. Угода про застосування санітарних та фітосанітарних заходів від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_006
82. Угода про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_009
83. Угода про технічні бар'єри у торгівлі від 15.04.1994 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008
84. Україна та Канада поглибили співпрацю у сфері стандартизації продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://cutisproject.org/publications/україна-та-канада-поглибили-співпрац/>
85. Україна та Канада презентували в СОТ Угоду про вільну торгівлю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=8b8e1588-1cd6-4e0f-8619-fce5f391d235&title=UkrainaTaKanadaPrezentuvaliVSotUgoduProVilnuTorgivlu>
86. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини / А.С. Філіпенко.– К. : Либідь, 2008. – 401 с.
87. Школа І.М. Міжнародні економічні відносини : [підручник] / І.М. Школа. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Чернівці, 2007. – 365 с.
88. Шнирков О. Поглиблені та розширені зони вільної торгівлі у світовому господарстві / О.І. Шнирков. // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2012. – С. 57–63.

Робота виконана під науковим керівництвом д.ю.н., професором Дешко Л.М.